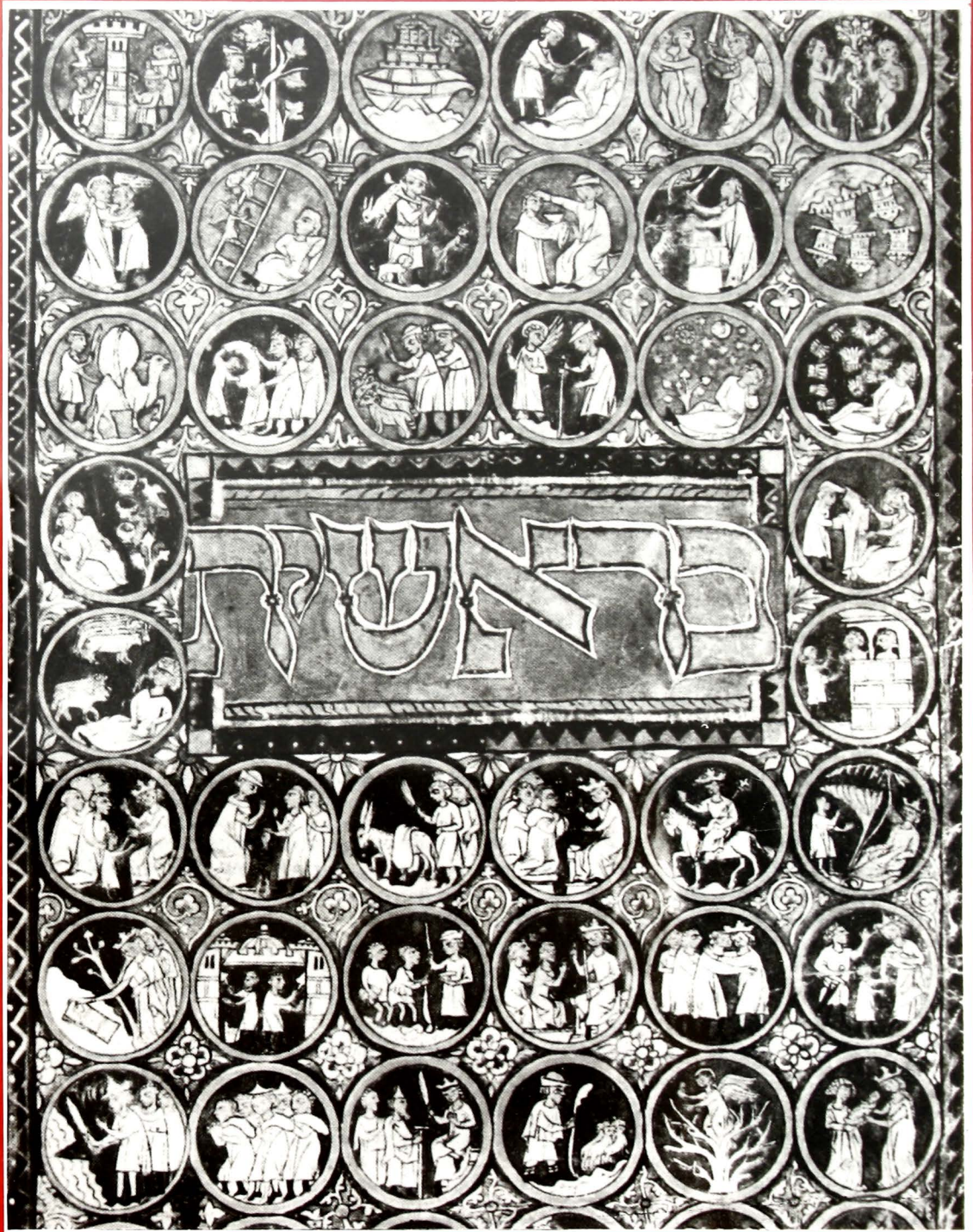

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΣΤ' • ΤΕΥΧΟΣ 52 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1982 ΤΙΣΡΙ 5743

«Ὅτι θέλει διατάξει πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν οἶκόν αὐτοῦ, μεθ' ἑαυτὸν, καὶ θέλουσι φυλάξει τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ πράττωσι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν», (Γεν. 18:19)

אשר יצוה את בני ואת ביתו אחריו וישמר

דרך ה' לעשות צדקה ומשפט

ΟΤΑΝ ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΕ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ...

Η ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ περιλαμβάνει ομάδες ανθρώπων πού γιά λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, χρώματος, εθνικούς ή γλωσσικούς βρίσκονται σέ μειοψηφία στή χώρα πού ζοῦν.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ εἶναι διαφορετική, ανάλογα μέ τίς χώρες τῆς διαβιώσεώς τους. Στίς περισσότερες, δηλαδή, χώρες ἡ ζωή εἶναι δύσκολη, μιά καί δέν τίς ἀναγνωρίζουν — ἔμμεσα ἢ ἄμεσα — σάν ισότιμες καί σέ ἄλλες (στίς λιγότερες) ἡ ζωή δέν παρουσιάζει ἔντονα χαρακτηριστικά προβλήματα.

ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ (Η.Π.Α., Καναδάς, Αὐστραλία κ.ἄ.) ἐπειδή ὁλόκληρος ὁ πληθυσμός ἀποτελεῖται, κατά κάποιο τρόπο, ἀπό μειονότητες κάθε εἶδους, ἐκεῖνοι πού ἀνήκουν σέ μειονότητα δέν ὑφίστανται σέ μεγάλο βαθμό διαφοροποιημένη συμπεριφορά. Κι αὐτό, ὅμως, δέν εἶναι ἀπόλυτο, μιά καί τό θέμα τῶν Νέγρων (πού ἀποτελοῦν μειονότητα χρώματος) στίς Η.Π.Α. εἶναι τόσο γνωστό, ὅσο κι ὁξύ.

ΣΤΙΣ ΠΑΛΙΕΣ ΧΩΡΕΣ, καί κυρίως σ' ἐκεῖνες τῆς γηραιᾶς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, ἡ στάση ἀπέναντι στίς μειονότητες διαφέρει ἀνάλογα μέ τό ἐπίπεδο ἀναπτύξεως τῶν λαῶν καί μέ τά πολιτικά συστήματα πού ἐπικρατοῦν. Πάντως σ' ὅλα τά εὐρωπαϊκά κράτη, λίγο - πολύ, ὑπάρχει φυλετικός, κυρίως, σωβινισμός. Τά ἄτομα ξεχωρίζουν ἀπό τό αἷμα πού κυλᾷ στίς φλέβες τους.

Ο ΣΩΒΙΝΙΣΜΟΣ, πού ἀποτελεῖ τό μεγάλο ἐχθρό τῶν μειονοτήτων, δέν εἶναι ἐπισημοποιημένα φανερός. Δέν ὑπάρχει ἴσως στά Συντάγματα, στούς Καταστατικούς Χάρτες, στούς Κανονισμούς, στά ἐπίσημα κείμενα τῶν κρατῶν, τῶν ὁμάδων, τῶν συλλόγων κ.λ.π. Στά «χαρτιά» ὑπάρχει ισότητα, ἰσοπολιτεία. Ὅμως ἀπό κάτω, ἀπό τήν ἐθνική παράδοση, ἀπό τό οἰκογενειακό, σχολικό, κοινωνικό περιβάλλον, ἀπό τίς διδαχές προσανατολισμοῦ πού ὑφίστανται τά νέα, κυρίως, ἄτομα, ἀπό τήν ὅλη ἀτμόσφαιρα διαχέεται ὁ διαχωρισμός τῶν μειονοτήτων, καταστρατηγεῖται ἡ ισότητα, δηλητηριάζεται ἡ ἁρμονία τῶν σχέσεων μέ αὐτές.

ΕἶΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ τό ὅτι δέν εἶναι εὐκολο νά ζήσεις μακριά ἀπό τήν πατρίδα σου. Γιατί ἀκόμη καί σέ χώρες προηγμένες (ὅπως π.χ., ἡ Δ. Γερμανία ἢ ἡ Ἑλβετία) τά προβλήματα τῶν μειονοτήτων πού ζοῦν κι ἐργάζονται ἐκεῖ δέν εἶναι λίγα. Ἐκεῖ οἱ ἐθνικές μειονότητες ὑφίστανται — ἀνάλογα μέ τίς περιοχές, μέ τήν ἐργασία πού ἐκτελοῦν, μέ τό ἐπίπεδο τῶν ἀνθρώπων πού συναλλάσσονται — τίς συνέπειες ἐνός κάποιου φυλετικοῦ σωβινισμού. (Ποιός π.χ. σήμερα πιά πιστεύει ὅτι οἱ Ἑβραῖοι φταῖνε γιά τήν ἀρρώστια τῆς πανούκλας; Κι ὅμως ἀμέτρητοι Ἑβραῖοι θυσίασταν στήν Εὐρώπη — θύματα αὐτοῦ τοῦ ψεύδους). Σέ χώρες ὅμως ὅχι τόσο προηγμένες εἶναι ἀκόμη δυσκολότερο νά εἶσαι μειονότητα. Ἰδίως ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐθνότητα συνταυτίζεται μέ τή θρησκεία (καί ἡ ἀμάθεια συνταυτίζεται μέ τό φανατισμό), εἶναι πολύ προβληματικό τό νά ἀνήκεις σέ μειονότητα. Οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας, π.χ. (πού ἀποτελοῦν φυλετική, θρησκευτική καί ἐθνική μειονότητα) πολλά γνωρίζουν πάνω σ' αὐτό τό θέμα...

ΟΧΙ, ΑΛΗΘΙΝΑ ΟΧΙ, δέν εἶναι εὐχάριστο νά ἀνήκεις σέ μειονότητα, ὅποιος κατηγορίας, σέ χώρες ὅπου διάφορες δυνάμεις, ἀπό διαφορετικές σκοπιές ὁρμώμενες, ἐπιδιώκουν μέ κάθε μέσο καί σέ κάθε εὐκαιρία νά κάνουν διαχωρισμούς. Δέν εἶναι εὐχάριστο ὅταν βλέπεις ἔλλοχεύουσες στήν κοινωνία δυνάμεις νά προσπαθοῦν νά διατηρήσουν τό σκουριασμένο ἀπό προκαταλήψεις, ἀπό βιώματα, ἀπό συνθηματολογία παρελθόν, γιά νά τροφοδοτήσουν μέ δηλητήριο καί τό μέλλον. Δέν εἶναι εὐχάριστο ὅταν ὁσμίζεσαι γύρω σου ὅτι, ἐπειδή προέρχεσαι ἀπό μειονότητα, σοῦ βάζουν μιά διαφορετική ταμπέλλα ἀπό τούς ἄλλους, σέ βλέπουν μέ ἄλλο μάτι. Δέν εἶναι εὐχάριστο ὅταν βλέπεις προσωπικούς σου φίλους πολλῶν χρονῶν, σέ μιά δεδομένη στιγμή κρίσεως τῶν σχέσεών σας, νά σοῦ πετοῦν τό διαχωρισμό τῆς μειονότητάς (π.χ. «ὁ Ἑβραῖός»).

ΟΛΕΣ ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ὑφίστανται — κακά τά ψέματα — ταπεινωτικούς διαχωρισμούς. Ἀλλοῦ σέ μεγάλη κι ἄλλοῦ σέ μικρή ἔκταση. Ἀλλοῦ ἐνστικτωδῶς κι ἄλλοῦ ὀργανωμένα. Ἀλλοῦ ἀπό ἄγνοια κι ἄλλοῦ ἀπό ὑπολογισμένη ἀντίδραση. Παντοῦ. Κι αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό τῶν κοινωνιῶν μας.

Μία ιστορική αναδρομή τά Δικαιώματα τών Μειονοτήτων

‘Η εξέλιξή τους στην Εύρώπη

Μέ τόν ὄρο δικαιώματα μειονοτήτων ἀποκαλοῦνται τὰ δικαιώματα πού ἔχαιραν οἱ Ἑβραῖοι καί ἄλλες ἐθνικές μειονότητες κατά τήν περίοδο μεταξύ τών δύο παγκοσμίων πολέμων σέ διάφορες χώρες, κυρίως τῆς ἀνατολικῆς καί τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τών συμφωνιῶν γιά τίς μειονότητες τῆς Συνθήκης τών Βερσαλλιών, τοῦ 1919. Στίς ὑπόλοιπες χώρες ἡ ἀντιμετώπιση τών ἐθνικῶν μειονοτήτων θεωρεῖτο σάν ἐσωτερική υπόθεση, ὑποκείμενη στούς νόμους τοῦ κάθε κράτους καί ὄχι στό διεθνές δίκαιο.

Στίς χώρες ἐκεῖνες πού δεσμεύονταν ἀπό τίς Συνθήκες γιά τίς Μειονότητες, διασφαλίζονταν ὀρισμένα ἐλάχιστα δικαιώματα γιά τοὺς Ἑβραίους καί τίς ἄλλες ἐθνικές μειονότητες καί ἡ Κοινωνία τών Ἐθνῶν ἐγκαθίδρυσε ἕναν εἰδικό μηχανισμό γιά τήν ἐπιτήρηση τῆς ἐφαρμογῆς τους. Αὐτά ἦσαν ἐπιπλέον δικαιώματα, πέρα ἀπό ἐκεῖνα τῆς ἀστικῆς, πολιτικῆς καί θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ἀφότου ἡ Γαλλική Ἐπανάσταση καί ὁ Ναπολέων ἐφείραν σέ ὀρισμένα τμήματα τῆς Εὐρώπης τή χειραφέτηση τοῦ ἀτόμου ὡς ἰσότητος πολίτη τοῦ κράτους, τὰ δικαιώματα τών μειονοτήτων ἐπεξέτειναν τήν ἀντίληψη τῆς ἰσότητος, συμπεριλαμβάνοντας καί ἐθνικές καί πολιτιστικές διαφορές πού ὑπῆρχαν μέσα στόν ἐδαφικό χώρο τοῦ κάθε κράτους.

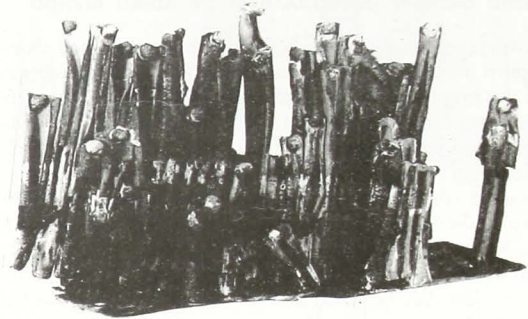
Αὐτά τὰ ἐθνικά δικαιώματα διέφεραν ἀπό τή μεσαιωνική αὐτονομία στό ὅτι ἡ τελευταία προϋπέθετε μία κοινωνία ὑποδιαιρεμένη σέ συντεχνίες, κάθε μία ἀπό τίς ὁποῖες ζοῦσε σύμφωνα μέ τή δική της ξεχωριστή νομοθεσία. Ἀντίθετα, τὰ δικαιώματα τών μειονοτήτων, προϋπέθεταν μία ἰσότιμη κοινωνία, ὅπου τό ἄτομο, πέρα ἀπό τὰ ἀτομικά δικαιώματα, εἶχε καί τὰ δικαιώματα πού ἀπέρρεαν ἀπό τήν ἰδιότητα τοῦ ἀτόμου πού ἀνήκει σέ μία ἐθνική ἢ θρησκευτική μειονότητα.

Οἱ ὑποστηρικτές αὐτῆς τῆς ἰδέας προσέδωσαν σ’ αὐτή μέ τόν καιρό τελείως διαφορετικές ἐρμηνεῖες. Τά δικαιώματα τών μειονοτήτων ἔτειναν νά προσλάβουν περισσότερο κοσμικό χαρακτήρα, σέ ἀντίθεση μέ ἐκεῖνα τῆς θρησκευτικῆς μορφῆς· ὡς ἐκ τούτου, οἱ ὄροι πολιτιστικά, ἐθνικά ἢ γλωσσικά ἐναλλάσσονται μέ τόν ὄρο μειονότητα στά διάφορα νεότερα κείμενα.

‘Η ἀνάπτυξη τῆς ἰδέας περὶ μειονοτήτων

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἀπόρροια τών πολυεθνικῶν κρατῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης πού ὑπῆρχαν στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τότε πού ἦταν ἀδύνατη ἡ χάραξη ἐδαφικῶν ἐνοτήτων γιά τήν ἀποκατάσταση τών ἰδιαίτερων ἐθνικῶν ὁμάδων.

Ὁ Karl Renner, ἕνας Αὐστριακός σοσιαλιστής, ἐξέδωσε τό 1902 τό ἔργο του: «Der Kampf der Oesterreichischen Nationen um den Staat», ὅπου ἀνέπτυξε τήν ἰδέα ὅτι ἡ ἐθνική ἐνσωμάτωση ἀποτελεῖ πρωτίστως μία προσωπική καί ὄχι μία ἐδαφική υπόθεση. Ὡς ἐκ τούτου ὑποστήριζε ὅτι τό κράτος ἀντιπροσωπεύει μία ὁμοσπονδία ἐθνικοτήτων, χωρίς κανένα διαχωρισμό κράτους καί ἐθνότητας, ὅπως ὁ διαχωρισμός Ἐκκλησίας καί Κράτους. Ἐφόσον οἱ

«Ξεριζωμός». Ἔργο τῆς Ἀγγελικῆς Ἰσεβᾶ (Κορπιί). Ἀπό τήν 24η Πανελλήνια Ἐκθεση Καλλιτεχνικῆς Ἀγγειοπλαστικῆς — Κεραμικῆς (1982).

Ἑβραῖοι ἀντιπροσωπεύουν μίαν par excellence ἐξεωραφική μειονότητα, ἡ ἰδέα ὅτι αὐτοί ἀποτελοῦν μία ξεχωριστή ἐθνικότητα καί, συνεπῶς, ἔχουν δικαίωμα σέ κάποια ξεχωριστή ἐθνική ὕπαρξη, προσεῖλκυσε πολλοὺς ὁπαδούς μεταξύ τών ἀνατολικοευρωπαίων Ἑβραίων διανοουμένων. Ὁ Chaim Zhitlowsky καί ὁ Simon Dubnow στή Ρωσία καί ὁ Nathan Birnbaum στήν Αὐστρία, προσεῖλκυσαν ἀρχικά στήν ἰδέα τους γιά τήν ἐθνική αὐτονομία μία μικρή ὁμάδα διανοουμένων.

Ὁ Zhitlowsky, ἕνας emigré σοσιαλιστής ἐπαναστάτης, προσπάθησε ἤδη στά 1883 νά συνδυάσει τό σοσιαλισμό μέ τόν ἐθνικισμό. Ἀπαίτησε γιά τοὺς Ἑβραίους «ἴσα ἐθνικά δικαιώματα μέ ὅλους τοὺς λαούς» καί ὑποστήριζε ὅτι μόνο μέσω τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Γίντις θά μπορούσε νά ἐπέλθει ἡ κοινωνική καί ἡ ἐθνική ἀναγέννηση τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ. Ὑποστήριζε ὅτι ἕνα ἄτομο μπορεῖ νά ἐξακολουθεῖ νά ταυτίζεται μέ τήν ἐβραϊκή ἐθνότητα, ἀκόμα κι ἂν ἔχει ἐγκαταλείψει τήν ἐβραϊκή θρησκεία. Παρότρυνε τοὺς Ἑβραίους νά συμμετάσχουν στόν ταξικό ἀγῶνα σάν μία ἐθνική ἐνότητα. Μόνος ἀνάμεσα στοὺς Ἑβραίους κοσμοπολίτες σοσιαλιστές, ὑποστήριζε τό σοσιαλισμό ἐπὶ ἐθνικοῦ ἐπιπέδου.

Τό 1897 ὁ Zhitlowsky ἀρχισε νά ἐκδίδει φιλοσοφικές μελέτες γύρω ἀπό τήν ἐβραϊκή ἱστορία κι ἕνα συνοπτικό πρόγραμμα δράσεως, πού ἀργότερα κυκλοφόρησε ὑπό μορφή βιβλίου, μέ τίτλο: «Pisma o starom i novom Yevrey-stvie» («Ἐπιστολές περὶ ἀρχαίου καί σύγχρονου Ἰουδαϊσμοῦ», 1907).

Ἡ κεντρική θέση του ἦταν ὅτι ἡ ἐθνική συνείδηση προσδιορίζεται, κυρίως, ἀπό τὰ πνευματικοπολιτιστικά στοιχεῖα καί ὅτι αὐτά τὰ ἐθνικά χαρακτηριστικά στοιχεῖα μποροῦν νά διατηρηθοῦν ἀπό τοὺς Ἑβραίους στίς χώρες τῆς Διάσπορας, ὅπως ἀκριβῶς αὐτά ἐπέζησαν, παρά τήν ἔλλειψη τοῦ ἐδαφικοῦ στοιχείου ἢ τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος, ἀπό τῆς ἐποχῆς τῆς δεύτερης κοινοπολιτείας. Μετά τή χειραφέτηση τοῦ ἀτόμου, ἔλεγε, πρέπει νά ἀποδοθεῖ στοὺς Ἑβραίους, σάν μία ὁμάδα ἀτόμων, τό δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας μέσα στά πλαίσια τοῦ κράτους, ἀπὸ

κοινοῦ μέ τίς ἄλλες ἐθνικές μειονότητες. Ἡ ἐγκοσμοποίηση τῆς ἐθνικῆς ιδέας, σέ ἀντίθεση μέ ἐκείνους πού εἶδαν τήν οὐσία τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στά πλαίσια τῆς θρησκείας, καί ἡ αἰσιόδοξη θεώρηση τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στή Διασπορά ὑπῆρξαν τά βασικά χαρακτηριστικά στοιχεῖα τῆς ἐμμονῆς τοῦ Zhitlowsky στήν ιδέα τῆς ἐθνικῆς πολιτιστικῆς αὐτονομίας.

Ἡ ἐθνική πολιτιστική αὐτονομία ἀπό θεωρία μεταβάλλεται σέ λαϊκό κίνημα

Αὐτές οἱ πενιχρές ἀρχές περί αὐτονομίας, πού συνίσταντο σέ ἀκαδημαϊκοὺς διαλογισμούς, μεταμορφώθηκαν σέ ἕνα ἰσχυρότατο κίνημα κατά τή διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως στή Ρωσία (1904 — 1907). Τό κίνημα αὐτό ὑποχώρησε κατά τή διάρκεια τῶν ἐτῶν 1907 — 1915 καί δυνάμωσε πάλι τόσο στήν Ἀνατολή ὅσο καί στή Δύση, κατά τή διάρκεια τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου. Ἕνας ἀριθμός μεσοαστικῶν κομμάτων καί σοσιαλιστῶν στράφηκαν πρὸς τήν ἀφομοίωση, δηλαδή ἐπέζητησαν μόνον ἀστικά καί πολιτικά δικαιώματα καί ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τήν ἐθνικιστική ταύτιση. Δέν πέρασε πολὺ καιρὸς, ὅμως, πού ἡ ιδέα τῆς αὐτονομίας ἀναπτύχθηκε σ' ἕνα πανίσχυρο κίνημα καί τά περισσότερα ἐβραϊκά κόμματα υιοθέτησαν ἐθνικιστικά προγράμματα γιά τή Διασπορά.

Ἡ ἔνωση γιά ἴσα δικαιώματα τῶν Ἑβραίων, ἀποτελούμενη ἀπὸ φιλελεύθερους καί σιωνιστές τῆς μεσαίας τάξεως, συστήθηκε παράνομα τό 1905 καί ἐκφράσθηκε ὑπέρ τῶν «ἀστικῶν πολιτικῶν καί ἐθνικῶν δικαιωμάτων... τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐθνικο - πολιτιστικῆς αὐτονομίας... μιάς συλλογικῆς αὐτονομίας τῆς Κεϊλά. τῆς ἐλευθερίας τῆς γλώσσας καί τῆς σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως». Αὐτὴ ἡ διακήρυξη υιοθετήθηκε παρά τίς ἀντιδράσεις τῆς ἀνώτατης ἡγεσίας τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ἡ ὁποία ἦταν κατά τοῦ περιορισμοῦ σέ ἐθνικά πλαίσια.

Ἐπίσης οἱ σιωνιστές, στή συνδιάσκεψη τοῦ Helsingfors τῆς Φινλανδίας, τό 1906, ἀπαίτησαν «τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἐβραϊκοῦ ἐθνικισμοῦ καί τὸ δικαίωμα τῆς αὐτονομίας ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἐβραϊκῆς ζωῆς». Τοῦτο ἐπιτεύχθηκε παρόλον ὅτι ἕνα μεγάλο μῆμα τοῦ πολιτικοποιημένου Σιωνισμοῦ παρέμεινε προσκολλημένο στήν ἀρχὴ ὅτι ἡ δημιουργικὴ ἐβραϊκὴ ζωὴ εἶναι δυνατὴ μόνον στήν Παλαιστίνη. Τό 1918, τὸ σιωνιστικὸ ἀρχηγεῖο ἐξέδωσε τὸ *Μαβι φέστο τῆς Κοπεγχάγης*, πού ἀπαίτοῦσε μιά ἐθνικὴ ἐστία στήν Παλαιστίνη καί ἴσα δικαιώματα σέ ὅλες τίς ἄλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης «τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας, πολιτιστικά, κοινωνικά καί πολιτικά δικαιώματα γιά τοὺς Ἑβραίους τῶν χωρῶν μέ μεγάλο ἐβραϊκὸ πληθυσμὸ ἢ τῶν χωρῶν ἐκείνων πού ὁ ἐβραϊκὸς πληθυσμὸς τοὺς τὸ ἀπαιτεῖ», καθὼς ἐπίσης τὴν εἰσδοχὴ τοὺς στήν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ τῆς Διασπορᾶς τοῦ Dubnow, ἴδρυσαν τό 1906 τὸ *Folkspartei* (Λαϊκὸ Κόμμα), ἀλλὰ δέν κατόρθωσαν νά προσελκύσουν πολλοὺς ὁπαδούς παραμένοντας, τελικά, μιά πολὺ μικρὴ ὁμάδα. Τό 1897 ὁργανώθηκε ἡ *Bund* στή Ρωσία, τὴν Πολωνία καί τὴ Λιθουανία. Παρόλον ὅτι στήν ἀρχὴ ἡ *Bund* κατέστησε τὴν ταξικὴ πάλη σάν τὴν πρωταρχικὴ ὑπόθεση τοῦ ἀγῶνα τῆς, σύντομα κατέστη ὁ ὑπέρμαχος τῆς ιδέας τῆς αὐτονομίας, ἀποδίδοντας ἰδιαίτερη σημασία στά Γίντις, σάν τὴν ἐθνικὴ γλῶσσα. Οἱ προλεταριακές σιωνιστικὲς ὁμάδες [τὸ Κόμμα τῶν Ἑβραίων Σοσιαλιστῶν Ἑργατῶν (*Sejmists*), τὸ Ἑβραϊκὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα, οἱ Ποαλέ Σιών καί τὸ Κόμμα τῶν Σιωνιστῶν Σοσιαλιστῶν Ἑργαζομένων] ἀπαίτησαν, μέ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἐπιμονή, τὸ δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς

αὐτονομίας. Παρόμοια κίνηση παρατηρήθηκε στὸν αὐστριακὸ Ἑβραϊσμό καί, κατά μικρότερο ποσοστὸ, στήν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καί τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖς.

Ἔτσι, σέ διάστημα μικρότερο ἀπὸ δύο δεκαετίες, τὸ κίνημα γιά τὴν ἐθνικὴ αὐτονομία ἐξελίχθηκε ἀπὸ θεωρία σέ ἕνα μαζικὸ κίνημα. Κατά τὴ διάρκεια τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου τὸ ἐπίκεντρο τῶν δραστηριοτήτων μεταπήδησε στή Δύση. Στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς, μετὰ ἀπὸ πολυετεῖς διαβουλεύσεις, ὁργανώθηκε τό 1918 τὸ Ἀμερικανικὸ Ἑβραϊκὸ Συνέδριο, γιά τὴν ἐκπροσώπηση ἐνώπιον τῆς Διασκεψῆς τῆς Εἰρήνης τῆς ἐβραϊκῆς ὑποθέσεως γιά τὴν Παλαιστίνη καί τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐβραϊκῶν μειονοτήτων στήν Εὐρώπη. Ἐπιπλέον υιοθετήθηκε τὸ «Ἑβραϊκὸ Σχέδιο γιά τὰ Δικαιώματα», πού θά παρουσιαζόταν στή Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης.

Τὸ «Σχέδιο» αὐτὸ, πέρα ἀπὸ τίς ἐγγυήσεις γιά ἴσα ἀστικά, πολιτικά, θρησκευτικά καί ἐθνικά δικαιώματα, προέβλεπε τὴν αὐτόνομη διαχείριση τῶν κοινοτικῶν ἰδρυμάτων ἀπὸ τίς μειονότητες, τὸ σεβασμὸ τῶν γλωσσῶν τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων καί τὴν μὴ ἐπιβολὴ διακρίσεων κατά τῆς τηρήσεως τοῦ Σαμπάτ. Τελικά, ἐνὺ στίς ΗΠΑ ἐπετεύχθη μιά ἐλάχιστη συμφωνία τῶν θέσεων μετὰ τῶν ἐθνικιστῶν καί τῶν μελῶν τῆς μὴ ἐθνικιστικῆς Ἀμερικανο - Ἑβραϊκῆς Ἐπιτροπῆς (*American Jewish Committee*), καμιά παρόμοια συμφωνία δέν ἐπιτεύχθηκε στήν Ἀγγλία ἢ τὴ Γαλλία.

Τὰ δικαιώματα τῶν μειονοτήτων στή Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης (1919)

Στὴ Διάσκεψη τῶν Βερσαλλιών, οἱ Ἑβραῖοι πρωτοσυνέτησαν στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων. Ἀντιπροσωπεῖες καί ἐκκλήσεις ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους πολλῶν χωρῶν συνέρρευσαν στὸ Παρίσι. Ἀμέσως καταβλήθηκε προσπάθεια γιά τὴ σύμψηξη ἐνὺ ἐνωμένου μετώπου καί ἔτσι δημιουργήθηκε μιά Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑβραϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν (*Comite des Delegations Juives*).

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀρχικά διαφωνοῦντες ὑπέκυψαν στίς ἐπιθυμίες τῶν ἀνατολικοευρωπαίων Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καί ἀμεσα ἐνδιαφερόμενοι. Οἱ ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ τὴ Γαλλία καί τὴ Βρεταννία, πού ἀρνήθηκαν νά προσχωρήσουν στήν Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑβραϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν, συμφώνησαν νά μὴν ἀντιταχθοῦν ἐνεργὰ στίς προσπάθειες τῆς πλειοψηφίας γιά τὴν ἀπόκτηση ἐθνικῶν δικαιωμάτων.

Οἱ εἰδικές Συνθήκες περί μειονοτήτων

Μετὰ ἀπὸ μακρόχρονες καί σθεναρές διαπραγματεύσεις, πού σέ μερικές περιπτώσεις κράτησαν μέχρι τὸ 1923, ὑπογράφηκαν οἱ Συνθήκες γιά τίς μειονότητες ἀπὸ τὰ νεοσυσταθέντα κράτη τῆς Πολωνίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καί τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καί ἀπὸ τὰ ἡττηθέντα κράτη τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Τουρκίας. Ἐπίσης Διακηρύξεις πού ἐξέφραζαν τὸ σεβασμὸ τῶν συμφωνιῶν γιά τίς μειονότητες ἐξασφαλίσθηκαν ἀπὸ μέρους τῆς Λιθουανίας, τῆς Λετονίας, τῆς Ἑσθονίας, τῆς Ἀλβανίας καί πολλῆς ἄλλης περιοχῆς. Τὸ Ἰράκ ἐξέδωσε τὴ Διακήρυξη γιά τίς μειονότητες, εὐθύς μόλις κατέστη ἀνεξάρτητο κράτος, τό 1932.

Ἡ πολωνικὴ Συνθήκη γιά τίς μειονότητες κατέστη τὸ πρότυπο γιά ὅλες ὅσες ἀκολοῦθησαν. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 ἄρθρα. Ὅρισμένα ἀπὸ αὐτὰ ἀναφέρονταν στὰ βασικά ἀστικά, πολιτικά καί θρησκευτικά δικαιώματα τῶν μειονοτήτων. Τὰ συγκεκριμένα δέ δικαιώματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων ἀναφέρονταν λεπτομερῶς. Οἱ Πολωνοὶ πολῖτες θά

Ήσαν ἐλευθεροὶ νὰ χρησιμοποιοῦν «ὁποιαδήποτε γλῶσσα κατὰ τὴς ἰδιωτικῆς συζητήσεις τους, στὸ ἐμπόριο, τὴ θρησκεία, τὸν τύπο ἢ τὴς πάσης φύσεως ἐκδόσεις καὶ τὴς δημόσιες συγκεντρώσεις». Οἱ ἐθνικὲς μειονότητες διασφαλίσθηκαν γιὰ «τὴν χρησιμοποίησιν τῆς γλώσσας τους εἴτε προφορικῶς εἴτε γραπτῶς, ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων». Ήσαν ἐπίσης ἐξουσιοδοτημένοι «νὰ ἐγκαθιδρύουν καὶ νὰ ἐλέγχουν, δι' ἐξόδων τους, φιλανθρωπικά, ἐκπαιδευτικά, θρησκευτικά καὶ κοινωνικά ἱδρύματα, μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης χρησιμοποίησεως ἐντὸς αὐτῶν τῆς δικῆς τους γλώσσας καὶ τῆς τηρήσεως τῆς θρησκείας τους». Διασφαλίσθηκε στὶς μειονότητες τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαθιδρύουν σχολεῖα στὴ δική τους γλῶσσα καὶ νὰ παίρνουν ἰσότιμο μερίδιο ἀπὸ τὴς δημόσιες δαπάνες ὑπὲρ τῶν «ἐκπαιδευτικῶν, θρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν» τους. Τέλος, ἐν ὧσιν τῆς ἰδιαίτης θέσεως τῶν Ἑβραίων τῆς Πολωνίας, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν συγκεντρωμένοι σὲ μίαν περιοχὴ ἀλλὰ ἦσαν διάσπαρτοι σ' ὅλη τὴ χώρα καὶ ἐν ὧσιν τοῦ πολωνικοῦ ἀντισιμιτισμοῦ, προστέθηκαν δύο εἰδικὰ «ἐβραϊκά ἄρθρα» γιὰ νὰ διασφαλίσουν τὴν ἰδιότυπὴ θέσιν τους. Τὸ ἄρθρο 10 τονίζει:

«Ἐκπαιδευτικὲς ἐπιτροπὲς διοριζόμενες κατὰ τόπους ἀπὸ τὴς Ἑβραϊκῆς Κοινότητος τῆς Πολωνίας καὶ ὑποκείμενες στὴ γενικὴ ἐποπτεία τοῦ Κράτους, θὰ ἀναλάβουν τὴ διανομὴ τοῦ ἀναλογούντος ἀπὸ τὴς δημόσιες δαπάνες μερίδιου ὑπὲρ τῶν ἐβραϊκῶν σχολείων, σύμφωνα πρὸς τὸ ἄρθρο 9, καθὼς καὶ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διαχείρισιν αὐτῶν τῶν σχολείων».

Τὸ ἄρθρο 11 διακήρυξε ὅτι: «Ἑβραῖοι δὲν θὰ ἐξαναγκάζονται στὴν ἐκτέλεσιν ὁποιασδήποτε πράξεως πού συνεπάγεται τὴ βεβήλωση τοῦ Σαββάτου τους», μὲ ἰδιαίτερη μνείαν στὴν προσήλωση ἐμφανίσεως ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἢ τοῦ καθήκοντος ἐγγραφῆς στοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους».

Στὴ Συνθήκῃ περὶ μειονοτήτων προβλεπόταν ὅτι οἱ ὑποχρεώσεις γιὰ τὴς μειονότητες θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς θεμελιώδης νόμος τῆς χώρας. Οἱ παραβιάσεις τῆς Συνθήκης θὰ ἐλέγχονταν ἀπὸ τὴν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν καὶ ἡ κράτη — μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας. Τὰ μέλη τῶν μειονοτήτων εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ προσφύγουν στὸ Διεθνὲς Δικαστήριον τῆς Χάγης γιὰ τὴν παράβασιν τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης.

Ὅρισμένες, ὅμως, χώρες ἀρνήθηκαν μὲ ἐπιμονὴ τὴς διατάξεις αὐτῶν τῶν Συνθηκῶν περὶ μειονοτήτων ἀλλὰ, τελικὰ, ὑποχρεώθηκαν νὰ τὴς ὑπογράψουν. Σὲ ὁρισμένες Συνθήκες παραλείφθηκαν τὰ εἰδικὰ «ἐβραϊκά ἄρθρα».

Γενικὰ μεταξύ τῶν Ἑβραίων ὑπῆρξε ἱκανοποίησις γιὰ τὴς διατάξεις τῶν Συνθηκῶν περὶ μειονοτήτων. Πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού πανηγύριζαν γιὰ τὴν νέα ἐποχὴ πού χάραξε καὶ πού τοὺς παρέιχε τὴ δυνατότητα νὰ ζήσουν τὴ δική τους ζωὴ καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὸ δικό τους πολιτισμό.

Ὁ Θεσμός γιὰ τὴς μειονότητες ἀντιπροσώπευε μίαν ἀξιοθαύμαστη προσπάθειαν διεθνοῦς ἐλέγχου, πού ἐπέζησε ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν περίπου. Παρ' ὅλες τὴς ἀτέλειές του, οὐσιαστικὲς καὶ διαδικαστικὲς, θὰ μπορούσε νὰ ἀναπτυχθεῖ σὲ ἕναν πολὺ ἰσχυρὸ Θεσμό γιὰ τὴν προστασίαν τῶν μειονοτήτων. Παρ' ὅλα αὐτὰ κατέρρευσε μαζί μὲ τὴν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν πού τὸν ὑπέθαλψε. Ὁ Θεσμός αὐτός βοήθησε στὴν ἀποφυγὴ σοβαρῶν διαταραχῶν, παρέχοντας στὴς μειονότητες μίαν διέξοδον σὲ διεθνεῖς διατάξεις γιὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν παραπόνων τους καὶ χρησιμεύοντας σὰν ἕνα φραγμὸς ἐναντίον τοῦ καταπιεστικοῦ σωβινισμοῦ. Στὰ περισσότερα κράτη μὲ μειονότητες ὑπῆρχαν διατάξεις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῆς προστασίας ἀπὸ ἀνεπιθύμητη

«Ἑβραῖος ἔμπορος», 1860. Ἔργο τοῦ H. Van Lennep. (Συλλογὴ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου Ἑλλάδος).

«Χαχὰμ καὶ Χήρα στὸ Πέρα στὴν Κωνσταντινούπολη», 1850. Ἔργο τοῦ Preziosi (Συλλογὴ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου Ἑλλάδος).

ἀφομοίωση καὶ ὁρισμένα ἀπ' αὐτὰ τὰ κράτη πειραματίσθηκαν σὲ ἀρκετὰ μεγάλη ἔκτασιν, μὲ δική τους πρωτοβουλία, γύρω ἀπὸ τὰ αὐτόνομα ἱδρύματα τῶν μειονοτήτων.

Ἡ βασικὴ ἀδυναμία τοῦ Θεσμοῦ αὐτοῦ ἔγκειτο στὴν ἀρνήσιν τῶν κρατῶν μὲ μειονότητες νὰ τηρήσουν καλόπιστα αὐτὲς τὴς διεθνεῖς δεσμεύσεις τους. Ὅρισμένες ἀπὸ

Τό νά ἀνήκεις σέ Μειονότητα εἶναι μοναδικό καί ἰδιαίτερο

Τό νά ἀνήκεις σέ κάποια μειονότητα ἀποτελεῖ, στό βάθος, προνόμιο καί εὐχρη. Σημαίνει ὅτι εἶσαι ὁ φορέας μιᾶς διαφορᾶς πού ἀνατρέπει τίς βεβαιότητες καί ξεσκεπάσει τίς προκαταλήψεις. Δέν χωρᾷ ἀμφιβολία ὅτι γιά τό λόγο αὐτό οἱ μειονότητες ἐνόχλησαν πάντα τά κατεστημένα συστήματα, τά ὁποῖα τίς καταδίωξαν καί τίς καταπολέμησαν μέχρι τόν ὀργανωμένο θάνατο, μέχρι τή γενοκτονία.

Τό νά ἀποτελεῖς μειονότητα σημαίνει τό νά βρίσκεσαι στήν ἀπειρή ἰδιαιτερότητα. Σημαίνει τό νά τοποθετεῖσαι στή ρήξη, ἐκείνῃ πού προσδίδει καί ἐπιβάλλει μιᾶ σπάνια καί ἰδιαίτερη ταυτότητα. Ἐτσι ἡ ἰδιαιτερότητα γίνεται ἀνοιγμα πρὸς τό ἄγνωστο, πλοῦτος καί αἰνίγμα. Σέ τελική ἀνάλυση ἂν δέν ἦταν τόσο ἰσχυρή ἡ δικτατορία τῆς ὁμοιότητας, θά μπορούσε τό κάθε ἄτομο νά διεκδικήσει γιά τήν ὑποκειμενικότητά του, τό μοναδικό καί τό ἰδιαίτερο, σέ σημεία πού καμιά ἔννοια νά μήν τό ἐκφράζε καί νά μὴν τό ἐξαντλοῦσε σέ τίποτα.

Καθὼς λέει ὁ Γερμανὸς ἀναρχικὸς φιλόσοφος τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ Μάξ Στίρνερ: «Εἶμαι ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἰσχύος μου καί εἶμαι τέτοιος ὅταν θεωροῦμαι μοναδικός (...). Μά καί ἂν στηρίζω τήν ὑπόθεσή μου σέ μένα, τό μοναδικό ἀπὸ τῆς μεριάς του στηρίζεται στὸν ἐφήμερο δημιουργό του, πού σπαράσσει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του καί θά μπορούσα νά πῶ: Δέν στήριξα τήν ὑπόθεσή μου στό τίποτα». (Σ.Σ.: Ἀπὸ τό βιβλίο «Τό μοναδικό καί ἡ ἰδιοκτησία του»).

Τό καθετί, ὅμως, ἐπενεργεῖ γιά νά πληγεῖ αὐτό τό αἶσθημα ἰσχύος (καί εὐθραυστότητας), ὥστε νά ἀποσπαστεῖ ἀπὸ τό ἄτομο ὅ,τι καθαρά τοῦ ἀνήκει. Ἡ ἐλευθερία τοῦ νά μὴ γίνῃ ἀντικαταστατό. Σχεδὸν παντοῦ ἀναζητεῖται ἡ ὁμοιομορφοποίηση, ἡ ἐκμηδένιση τοῦ καθετί πού θά μπορούσε νά ἐμφανιστεῖ καί νά διαταράξει τό τοπίο τῆς τάξης καί τῆς κατασκευασμένης ἁρμονίας.

Ἡ κάθε μειονότητα εἴτε βρίσκεται σέ γκέτο εἴτε σέ διασπορά, ἀποτελεῖ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀπειλεῖται ἡ ὑπαρξή της, μιᾶ ἀντίσταση τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς κουλτούρας ἀπέναντι στήν ὁμοιομορφοποίηση τῆς σκέψης καί τῶν προσώπων. Ὁ πολιτισμὸς πού στρέφεται ἐνάντια σέ μειονότητες πιστοποιεῖ τὴν παρακμή του καί ὁμολογεῖ τήν ἀποτυχία του.

Ἐτσι πάνω στὸν κατάστιχτο χάρτη τοῦ δυτικοῦ 20οῦ αἰῶνα θά διαβάσουμε τὴ συστηματικὴ ἐξολοθρευση πολλῶν μειονοτήτων: Τὴ σφαγὴ τῶν Ἰνδιάνων ἀπὸ τοὺς Λευκοὺς Ἀμερικανούς, πού ἄρχισε πρὶν ἀπὸ τίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, τὴ γενοκτονία ἐνάμιση ἑκατομμυρίου Ἀρμενίων ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1915–1917), τὴν ἐκμηδένιση ἑξ ἑκατομμυρίων Ἑβραίων καί τσιγγάνων ἀπὸ τοὺς ναζιστές.

Ὅλα αὐτὰ δέν φαίνεται ὥστόσο ὅτι εἶναι ἀρκετά. Ἡ καταδίωξη τῶν ἐθνικῶν, γλωσσικῶν καί θρησκευτικῶν μειονοτήτων συνεχίζεται μὲ μεθόδους λίγο πολὺ σύγχρονες.

Στὸν ἀραβοϊσλαμικὸ κόσμο εἶχαν πάντα οἱ μειονότητες τὴ θέση τους, μὰ πρόκειται γιά θέση στήν ὁποία τίς περιορίζουν. Στὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο ὑπάρχει συνύπαρξη, ἀλλὰ στὸ νομικὸ καί πολιτικὸ πεδίο ὑπάρχει ὁ ἀποκεφαλισμός. Εἶναι ἀναγνωρισμένες μονάχα ὅταν παραμένουν στήν κατάσταση αὐτή.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού διαδηλώνουν τὴ ἔλληση γιά συμμετοχὴ ἐνεργητικότερη στὶς ὑποθέσεις τῆς Πολιτείας, ἀνακαλοῦνται στήν τάξη. Τὸ Ἰσλάμ, ἔτσι ὅπως χειραγωγεῖται σήμερα ἀπὸ πολιτικὲς ὁμάδες, δέν φαίνεται νὰ τοὺς παραχωρεῖ μεγαλύτερη θέση καί μπορεῖ κανεὶς νὰ φοβᾶται μήπως πέσουν θύματα μιᾶς πρόσκαιρης ἐλλείψεως ἀνεκτικότητας (τὸ Ἰσλάμ ὑποστήριζε πάντα τὴν ἀνεκτικότητα καί τὸ σεβασμὸ τοῦ ἄλλου, κύρια ἂν εἶναι ξένος πρὸς τὴ μουσουλμανικὴ κοινότητα). Ὅσο γιά τὴ σημερινὴ κατάσταση μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει ὅτι ὅσο περισσότερο θά στερεῖται δημοκρατικῶν ἀρχῶν ὁ ἀραβοϊσλαμικὸς κόσμος, τόσο λιγότερο οἱ (θρησκευτικὲς κύρια) μειονότητες θά προστατεύονται ἀπὸ τό φανατισμό.

✱

[Τοῦ Ταχάρ Μπέν Τζελοῦν, ἀπὸ τῆς «Μόντ». Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τῆς «Θεσσαλονίκης», 28.4.1982].

Η ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΗ ΟΜΑΣ

Σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ τῶν Oscar καί Mary Hanlin «ἡ μειονοτικὴ ὁμάς... εἶναι μιὰ χαλαρὰ συνένωσις ἀτόμων, ἐχόντων συνείδησιν κοινῆς προελεύσεως καί ὀργανωμένων, μέχρις ἐνὸς ἐπιπέδου, εἰς ἐθελοντικὰς ἐνώσεις, αἵτινες μεταφέρουν σαφὴ κοινωνικὴν καί πολιτιστικὴν κληρονομίαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν». Ἡ μειονοτικὴ ὁμάς συνδέεται στενῶς πρὸς τὸν συγγενικὸν δεσμόν, διότι «ἐντὸς (τῆς μειονοτικῆς ὁμάδος) ἡ οἰκογένεια παίζει σημαντικὸν ρόλον, καθ' ὅσον διὰ τῆς οἰκογενείας ἡ μειονοτικὴ ἐπιρροή ἐπεκτείνεται ἐν τῷ χρόνῳ». Τὰ διακρίνοντα χαρακτηριστικὰ τῶν μειονοτικῶν ὁμάδων εἶναι τό χρῶμα, ἡ ἐθνικὴ ἢ τοπικὴ προέλευσις, ἡ θρησκεία ἢ συνδυασμὸς αὐτῶν.

N. Smelser, Κοινωνιολογία τοῦ Οἰκονομικοῦ Βίου, (ἐλλ. μεταφρ. Ἀθήνα: Παπαζήσης, σελίς 95).

Πές Το 'Υπνο

Ἡ ζωή τῶν μεταναστῶν ἦταν κι εἶναι πάντα δύσκολη. Τό παρακάτω απόσπασμα εἶναι τό πρώτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Πές Το 'Υπνο» τοῦ Χένρυ Ρόθ.

Τό «Πές Το 'Υπνο» δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1934. Ἀλλά κριτικοί καί ἀναγνωστικό κοινό τό ξαναανάκλυσαν πρὸς τό τέλος τῆς δεκαετίας 1950 - 60, ἔτσι πού θεωρεῖται ἀπό τότε ὡς ἡ πιό κλασική περιγραφή τῆς κατάστασης τῶν πρώτων μεταναστῶν στὶς ἀρχές τοῦ αἰώνα. Ὁ ἴδιος ὁ Χένρυ Ρόθ ἔφθασε παιδί στή Νέα Ὑόρκη ἀπὸ τὴν Αὐстро - Οὐγγαρία, διδάξε ἀργότερα σέ σχολεῖα μέσης ἐκπαίδευσης καί ζεῖ σήμερα στό Ἀλμπιουκερκ τοῦ Νέου Μεξικού.

Ἡ ἀναδημοσίευση γίνεται ἀπὸ τό περιοδικό «Διάλογος» τῆς Ὑπηρεσίας Διεθνούς Ἑπικοινωνίας τῶν ΗΠΑ, κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας πρὸς τό περιοδικό μας.

Τό μικρό λευκό ἀτμόπλοιο «Πήτερ Στιούβεσαντ», πού κουβαλοῦσε τούς μετανάστες ἀπὸ τὴ δυσωδία καί τό βουητό τοῦ καταστρώματος στή δυσωδία καί τό βουητό τῶν νεοϋορκέζικων πολυκατοικιῶν, κυλοῦσε ἀπαλά πάνω στό νερό, πλαί στήν πέτρινη προκυμαία καί τὴν ἀπάνεμη πλευρά τῶν μαυρισμένων παραπηγμάτων καί νεοκτιστῶν τούβλινων κτιρίων τοῦ Ἑλλης Ἀιλαντ. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου περίμενε καί τούς τελευταίους ὑπαλλήλους, τούς ἐργάτες καί τούς φύλακες νά μπαρκάρουν προτοῦ λύσει τὰ παλαμάρια καί βάλει πλῶρη γιά τό Μανχάτταν. Μιά καί ἦταν Σάββατο ἀπόγευμα καί τοῦτο τό τελευταῖο ταξίδι τοῦ Σαββατοκύριακου, ὅσοι θάμεναν πίσω θάπρεπε νά περιμένουν μέχρι τὴ Δευτέρα. Ἡ σειρήνα τοῦ πλοίου ἔβγαλε τό βραχνό, προειδοποιητικό της σφύριγμα. Μερικὲς σιλουέτες μέ φόρμα ξεπρόβαλαν ἀπ' τὶς ψηλές πόρτες τοῦ κτιρίου τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης κι ἄρχισαν νά κατηφορίζουν τό γκρίζο πλακόστρωτο, πού ὁδηγοῦσε στήν ἀποβάθρα.

Ἦταν Μάης τοῦ 1907, τῆς χρονιᾶς πού ἐμελλε νά φέρει τούς περισσότερους μετανάστες στὶς ἀκτές τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ὁλόκληρη ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὅπως καί ὅλες τὶς μέρες ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξης, τὰ καταστρώματα τοῦ πλοίου ἦταν πλημμυρισμένα μέ ἑκατοντάδες ξένους, ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Γῆς. Ὅλη τὴν ἡμέρα τὰ καταστρώματα ἔδιναν τὴν ὀψη πολύχρωμου μωσαϊκοῦ, γιομάτα ζωηρόχρωμα κοστούμια ἀπὸ ἄλλες χώρες.

Ὅλη μέρα, οἱ λαρυγγώδεις διαπεραστικές φωνές, τὰ ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ, οἱ συνεχεῖς ἐκδηλώσεις χαρᾶς, ξεχύνονταν ἀπὸ τὰ καταστρώματα τοῦ πλοίου, σχηματίζοντας ἓνα ἀλλόκοτο ἀνακάτωμα ἤχων. Τώρα ὅμως τὰ καταστρώματα ἦσαν ἄδεια, ἤρεμα κάτω ἀπ' τό φῶς τοῦ ἡλίου, σάμπως τὰ ξεστά τούς σανίδια ν' ἀναπαύονταν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔνταση καί τὴν πίεση τῶσων χιλιᾶδων ποδιῶν. Ὅλοι οἱ ἐπιβάτες τοῦ καταστρώματος τῶν πλοίων, πού εἶχαν ἀράξει κείνη τὴν ἡμέρα — ἔχοντας πάρει ἄδεια εἰσόδου στή χώρα — εἶχαν ἤδη περάσει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο ἐκτὸς ἀπὸ δύο: μιά γυναῖκα μ' ἓνα παιδάκι στήν ἀγκαλιά. Κι οἱ δύο τους εἶχαν μόλις ἀνεβεί πάνω στό πλοῖο καί τούς συνόδευε ἓνας ἄνδρας.

Τοῦτοι οἱ ἀργοπορημένοι ἐπιβάτες δέν παρουσίαζαν τίποτα τό ἰδιαίτερα ἀσυνήθιστο. Ὁ ἄνδρας εἶχε σίγουρα ζήσει ἤδη μερικά χρόνια στήν Ἀμερική καί τώρα ἔφερνε

«Ζευγάρι στο Ουέστ Σάιντ». Τοῦ Τέντ Χόροβιτς.

κοντά του γυναῖκα καί παιδί. Ἐδειχνε νά ἔχει ζήσει τὸν περισσότερο καιρό στήν κάτω Νέα Ὑόρκη, γιατί δέν ἔμοιαζε νά τοῦ κάνει ἐντύπωση τό Ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας ἢ κι ἡ ἴδια ἡ πόλη, ὅπως ξεπρόβαλλε πλαί στό νερό ἢ οἱ γέφυρες, πού ἀκτινωτὰ περνοῦσαν πάνω ἀπὸ τό Ἦστ Ρίβερ — ἡ ἴσως καί νᾶταν πολὺ ἀναστατωμένοι γιά νά μπορεῖ νά θαυμάσει τὰ γύρω του. Φοροῦσε τὰ συνηθισμένα ροῦχα τοῦ μέσου Νεοϋορκέζου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς — σκούρα καί σοβαρά. Ἐνα μαῦρο καπέλλο τόνιζε τό αὐστηρὸ καί χλωμό του πρόσωπο. Εἶχε ἓνα σακκάκι, ποῦπεφτε μπόλικο στό ψηλὸ κι ἀδύνατο κορμί του καί κούμπωνε ψηλά, κοντά στό λαιμό, ἀφήνοντας ἐκεῖ τριγωνικὸ ἀνοιγμα. Μέσα ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα πρόβαλλε σφικτοδεμένη μιά μαῦρη γραβάτα, πού ἔβγαине μέσα ἀπὸ τό σκληρὸ, ἄσπρο κολλάρο. Ὅσο γιά τὴ γυναῖκα θάλεγε κανεὶς ὅτι ἔδειχνε Εὐρωπαία, ὄχι τόσο ἀπὸ τὰ ροῦχα, ὅσο ἀπὸ τό βλέμμα, πού δειλὸ καί γεμάτο ἐρωτηματικά ἔπεφτε μιά στὸν ἄνδρα καί μιά στὸ λιμάνι. Τὰ ροῦχα τῆς μάλιστα ἦταν ἀμερικάνικα — μαῦρη φούστα, ἄσπρη μπλούζα καί μαῦρη ζακέττα. Θάχε σίγουρα φροντίσει ὁ ἄντρας τῆς νά τῆς τὰ στείλει ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ἢ ἴσως καί νὰ τῆς τὰ εἶχε φέρει ὁ ἴδιος στό Ἑλλης Ἀιλαντ ὅπου ἐκείνη θά τὰ εἶχε φορέσει στὰ γρήγορα, προτοῦ ξεκινήσει γιά τό λιμάνι.

Μονάχα τό μικρὸ παιδί, πού κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά τῆς, εἶχε ἓνα χαρακτηριστικὰ ξενικὸ ντύσιμο. Καί τὴν ἐντύπωση αὐτὴ τὴν ἔδινε κυρίως τό γαλάζιο ψάθινο καπέλλο του μέ τὶς κορδέλλες καί γαλάζιες βούλες, πού κρέμονταν, δεξιά κι ἀριστερά, πάνω στοὺς ὤμους του.

Ἄν δέν ἦταν τό ἀλλόκοτο καπέλο τοῦ παιδιοῦ, κανεὶς δέν θά πρόσεχε τούς νεοφερμένους μέσα στό πλήθος, γιατί δέν ἔδειχαν φρεσκοφασμένοι μετανάστες. Δέν κουβαλοῦσαν μπόγους μέ σεντόνια καί κουβέρτες οὔτε τεράστια ψάθινα πανέρια οὔτε πουπουλένια παπλώματα οὔτε κοῦτες μέ γλυκά, τυριά ἢ λουκάνικα. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, καί παρ' ὅλο τό τελείως κοινὸ καί ἀσήμαντο παρουσιαστικὸ τους, δύο ἄνδρες ντυμένοι ἐργατικῆς φόρμες, πού ξάπλωναν νωχελικά στήν πρύμνη τοῦ карабиου καπνίζοντας τό τσιγάρο τους, γύρισαν καί τούς κοίταξαν μέ περιέργεια. Κι ἡ γριούλα πλανόδια πωλήτρια, πού καθόταν πιὸ πέρα μ' ἓνα καλάθι πορτοκάλια πάνω στὰ γόνατα, κύτταξε κι αὐτὴ λοξὰ πρὸς τό μέρος τους.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὺς ὑπῆρχε κάτι τό ἀλλιώτικο στή συμπεριφορὰ τους. Ἡ γριά πωλήτρια καί τὰ δύο παλικάρια μέ τὶς φόρμες εἶχαν δεῖ πολλοὺς ἄνδρες νὰ σμίγουν μέ τὶς γυναῖκες τους καί τὰ παιδιά τους, ὕστερα ἀπὸ μακρὸ χωρισμό, γιά νά ξέρουν, λίγο - πολὺ, πὺς συμπεριφέρονται αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Οἱ πιὸ κεφάτες ράτσες, οἱ Ἰταλοὶ λόγου χάρι, συχνὰ χοροπηδοῦσαν ἀπ' τὴ χαρὰ καί στροβιλίζον-

ταν, ἀγκαλιάζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Οἱ Σουηδοί, πάλι, κυττάζονταν μέσα στὰ μάτια, κοντανασαινόντας μὲ ἀνοιχτό τὸ στόμα, σάν λαχανιασμένα σκυλιά. Οἱ Ἑβραῖοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, κλαίγανε, τραυλίζανε καὶ μὲ τὶς ἀτσαλές χειρονομίες τους κινδύνευαν νὰ βγάλουν ὁ ἕνας τὰ μάτια τοῦ ἄλλου. Ἄν πείς καὶ γιὰ τοὺς Πολωνούς, ἔμπηζαν τὶς φωνές καὶ τραβοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ μπράτσα, σάν νάθελαν νὰ ἀλληλοξεσχισθοῦν. Ὅσο γιὰ τοὺς Ἑγγλέζους, τοὺς ἔβλεπε, ὕστερα ἀπὸ ἕνα φευγαλέο φιλί, νὰ κάνουν μιά κίνηση πρὸς τὰ μπρός, σάν γιὰ ν' ἀγκαλιασθοῦν, ἀλλὰ νὰ μὴν ὀλοκληρῶνουν ποτέ αὐτὸ τὸ ἀγκάλιασμα. Ὅμως τοῦτοι δῶ οἱ δυὸ στέκονταν σιωπηλοί, χῶρια ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλον. Ὁ ἄνδρας ἀτένιζε τὴ θάλασσα μὲ βλέμμα ἀπόμακρο ἢ, κι ἂν ἀκόμα γύριζε πρὸς τὴ μεριά τῆς γυναίκας του, τόκανε ρίχνοντας περιφρονητικές ματιές στὸ ψάθινο καπέλλο τοῦ μικροῦ, πού ἐκείνη κρατοῦσε στὴν ἀγκυλιά τῆς· ἔπειτα ἔστρεφε τὰ μάτια του πρὸς τὸ κατάστρωμα, μὴπως καὶ τοὺς παρακολουθοῦσε κανεὶς. Ἡ γυναίκα, στὸ πλάι του, τὸν κυττοῦσε στενοχωρημένα, μὲ μάτια γεμάτα ἰκεσία, ἐνῶ τὸ παιδάκι, σφιγμένο πάνω στὸ στήθος τῆς, μὲ ἐκφραση τρομαγμένη, ἔβλεπε μιά πολὺ περίεργη συνάντηση.

Στέκονταν ἔτσι, ὄρθιοι καὶ σιωπηλοί, γιὰ κάμποσα λεπτά, ὥσπου ἡ γυναίκα, σάν σπρωγμένη καὶ ἀκουμπώντας τὸ χέρι τῆς στὸ μπράτσο του, εἶπε δειλά, μιλώντας ἑβραϊκά: «Τοῦτη δῶ λοιπὸν εἶναι ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας;» Ὁ ἄνδρας καὶ γρύλισε μὰ δὲν ἔδωσε ἀπάντηση. Ἐκείνη ἀνάσανε, σάν νάθελε νὰ πάρει κουράγιο, καὶ εἶπε τρεμάμενα: «Νὰ μὲ συμπαθᾷς, Ἀλμπερτ. Φέρθηκα τόσο κουτά». Σταμάτησε, περιμένοντας μίαν ἀναλαμπὴ γλύκας, μιά κουβέντα του, πού δὲν ἦρθε ὅμως. «Ἀλμπερτ», συνέχισε, «μοιάζεις τόσο ἀδύνατος καὶ κουρασμένος. Καὶ τὸ μουστάκι σου, τὸ ξύρισης». Τὸ βλέμμα του τὴν κάρφωσε ἀπότομα. «Ἐ, κι ἔπειτα;»

«Πρέπει νὰ ὑπέφερες σέ τοῦτη δῶ τὴ χώρα», τοῦ εἶπε μαλακά, παρ' ὅλο πού τὴν ἀποπῆρε. «Ποτέ δὲν μοῦγραψες δυὸ λόγια. Εἶσαι ἀδυνατισμένος. Ἀχ καὶ δῶ σέ τοῦτο τὸν καινούργιο τόπο ὑπάρχει ἡ ἴδια φτώχεια. Δὲν τρῶς ἀρκετά. Τὸ βλέπω, ἔχεις ἀλλάξει».

«Αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά σημασία», τὴν ἀντίκοψε κεῖνος, ἀγνοώντας τὰ πονετικά τῆς λόγια. «Δὲν εἶναι λόγος νὰ μὴ μ' ἀναγνώρισεις. Ποιὸς ἄλλος θὰ σέ περίμενε δῶ πέρα; Ξέ-

ρεις κανένα ἄλλο σέ τοῦτον τὸν τόπο;».

«Ὅχι» ἀπάντησε· μὲ διαλλακτικὸ ὕφος ἐκείνη. «Ἦμουν ὅμως τόσο ἀλαφιασμένη, Ἀλμπερτ. Σέ παρακαλῶ, ἀκουσέ με. Ἦμουν ζαλισμένη. Κι αὐτὴ ἡ ἀτέλειωτη ἀναμονὴ σέ κείνη τὴν τεράστια αἰθουσα ἀπὸ τὸ πρῶ! Αὐτὴ ἡ φοβερὴ ἀναμονή, Θεέ μου! Τοὺς ἔβλεπα ὅλους νὰ φεύγουν, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Τὸν τσαγκάρη μὲ τὴ γυναίκα του, τὸν χαλκωμάτ' ἀπ' τὸ Στρίζ μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του. Ὅλοι αὐτοὶ πάνω στὸ «Καίξερὶνα Βικτώρια» Καὶ ἐγώ; Ἐγώ ἔμενα πίσω. Αὔριο εἶναι Κυριακὴ καὶ μοῦπαν πῶς κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ ἔρθει νὰ μὲ πάρει. Τί θὰ γινόταν ἂν μ' ἔστελναν πίσω; Μοῦρθε τρέλλα!».

«Καὶ φταίω ἐγώ γι' αὐτό;» τὴ ρώτησε μὲ ὕφος ἀπειλητικό.

«Ὅχι, ὄχι. Φυσικά ὄχι, Ἀλμπερτ. Νά, ἤθελα μόνο νὰ σοῦ ἐξηγήσω».

«Ἐ, τότε, ἄσε με νὰ σοῦ ἐξηγήσω καὶ ἐγώ», τῆς εἶπε κοφτά. «Ἐκὰν ὅ,τι μποροῦ ἄ. Πῆρα μιὰς μέρας ἄδεια ἀπ' τὸ μαγαζί. Τηλεφώνησα σ' αὐτὴ τὴν ἀναθεματισμένη ἐταιρία «Χάμπουργκ - Ἀμέρικα» τέσσερις φορές. Καὶ κάθε φορὰ μοῦλεγαν ὅτι δὲν εἶσαι μέσα στὸ καράβι».

«Δὲν ὑπῆρχε πιά εἰσιτήριο γιὰ τὴν τρίτη θέση κι ἀναγκάστηκα νὰ πάρω κατάστρωμα...».

«Ναί, καλὰ, ὅλ' αὐτὰ τὰ ξέρω τώρα. Δὲν μποροῦσε νὰ γίνεῖ ἄλλιῶς. Ἦρθα ὅμως ἴσαμε δῶ. Μὲ τὸ τελευταῖο καράβι. Κι ἐσύ τί ἔκανες; Οὔτε μ' ἀναγνώρισες. Οὔτε πού μὲ ξέρεις». Ἀκούμπησε τοὺς ἀγκῶνες του πάνω στὴν κουπαστὴ, ἀποστρέφοντας τ' ὀργισμένο πρόσωπό του. «Νὰ πῶς μὲ καλωσορίζουν!».

«Νὰ μὲ συμπαθᾷς, Ἀλμπερτ», τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκείνη, χαϊδεύοντας δειλά τὸ μπράτσο του. «Νὰ μὲ συμπαθᾷς».

Στάθηκαν κι οἱ δυὸ σιωπηλοί. Κάτω στὴν προκυμαία τὰ καφετιά παλαμάρια εἶχαν ἤδη γλιστρήσει ἀπ' τ' ἀγκυροβόλια καὶ οἱ ναῦτες τᾶσερναν τώρα, στάζοντας, ἔξω ἀπ' τὸ νερό. Ἀκούσθηκαν καμπάνες νὰ ἤχουν. Τὸ καράβι δονήθηκε. Ξαφνιασμένοι ἀπ' τὸ βραχνὸ σφύριγμα τῆς σειρήνας του, οἱ γλᾶροι πού γυροφέρναν χαμηλὰ τὴν πλῶρη ξεπετάχτηκαν μὲ μιά στριγγιὰ φωνῇ πάνω ἀπ' τὰ πράσινα νερά. Καθὼς τὸ καράβι ἄρχισε νὰ ξεμακραίνει ἀπ' τὴν πέτρινη προκυμαία, τ' ἀκολούθησαν χαμηλοπετώντας καὶ σπαθίζοντας μὲ τὰ φτερά τους τὴν ἀφρισμένη γραμμὴ, πού ἀφῆνε τὸ πλεούμενο. Τώρα, ἡ ἄσπρη, ἀφρισμένη γραμμὴ, πού ἀπλωνόταν ὥς τὸ Ἑλλίς Ἀιλαντ, ἄρχισε νὰ γίνεται ὄλο καὶ μακρύτερη καὶ τὸ χρῶμα τῆς ν' ἀλλάζει στὸ πρασινοκίτρινο.

Ἀπ' τὴ μιά φαίνονταν πάντα οἱ καμπυλωτές, χαμηλές γκριζόλευκες ἀκτές τοῦ Τζέρσεϋ, μὲ τὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν στὴν παραλία νὰ ὑψώνονται σάν στολίδια πρὸς τὸν οὐρανὸ. Ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ φάνταζε ἡ ὀριζόντιος ἐπιφάνεια τοῦ Μπρούκλιν, πού τὴν διέκοπταν οἱ σειρήνες τοῦ λιμανιοῦ. Καὶ μπροστά τους, στημένο πάνω στὸ ψηλὸ του βάθρο, ὑψωνόταν πάνω ἀπ' τὸ νερό πού λαμποκοποῦσε καὶ ἄστραφτε στὸν ἥλιο, τὸ Ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ πορτοκαλὴς ἥλιος τῆς δύσης ἔγερνε πίσω του καὶ γιὰ ὀλίγους τὸ ἀτένιζαν πάνω ἀπὸ τὰ καταστρώματα τοῦ καραβιοῦ, τὰ χαρακτηριστικά του σκούραιναν στὴ σκιά ποῦ πεφτε καὶ ἡ κάθε λεπτομέρεια, ἡ κάθε γραμμὴ χανόταν, σχηματίζοντας μιά μονάχα ἐπιφάνεια. Τὸ ἀκτινωτὸ φωτισμένο ἔμοιαζε μὲ σκούρα καρφιά, πού σπηρούνιζαν τὸν ἀέρα πάνω στὸ φωτεινὸ φόντο τ' οὐρανοῦ. Ἡ σκιά ποῦ πεφτε ἰσοπέδωνε, θαρρεῖς, τὴ δάδα καὶ τὴν ἔκανε νὰ προβάλλεται στὸν φεγγερὸ οὐρανὸ σάν μαῦρος σταυρὸς, σάν μαυρισμένη λαβὴ σπασμένου ξίφους. Τὸ Ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας... Τὸ παιδάκι καὶ ἡ μάνα ἀτένισαν ξανά, μὲ βλέμμα γεμάτο ἀπορία καὶ θαυμασμό, τὴν ἐπιβλητικὴ σιλουέτα του, πού ὑψωνόταν μπροστά τους.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεία: Σουρμελὴ 2

Ἀθῆναι (109) — Τηλ. 88.39.953

★ Ἐκδότης: τὸ Κ.Ι.Σ. εκπροσωπούμενον
ὑπὸ τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ,
ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ
νόμῳ (Σουρμελὴ 2 - Ἀθῆναι).

TIMH TEYXOYΣ ΔΡΧ. 2

★ Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπιδῆς, μέλος
τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

★ Ὑπεύθυνος φωτοσυνθεσεως: Κατσαοῦνη
ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθῆναι.

★ Τὰ ἐνυπόγραφα ἄρθρα δεσμεύουν μόνον τὸ συγγραφέα τους.

★ Ἡ ἀναδημοσίευσις κειμένων εἶναι ἐλευθερά,
μὲ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι θὰ ἀναφέρεται ἡ πηγή:
Περιοδικὸ «Χρονικά». Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ
Συμβουλίου.

‘Η πόλη τών άστεριών

‘Η θέση τών ‘Εβραίων σ’ αυτή

Στό περιοδικό «Ιστορία» (Αύγουστος 1982) αναφέρεται τό Ιστορικό τής Ιδρύσεως, τής αναπτύξεως καί τοῦ θανάτου τοῦ Χόλλυγουντ.

Τό Χόλλυγουντ (= Δάσος τών πουρναριών) ιδρύθηκε μετά τό 1886, ἀπό τήν Νταέιντα Γουίλκοξ. Σ’ ἕνα ἐγκαταλειμμένο λόφο, ἔξω ἀπό τό Λός ‘Αντζελες, ἡ Γουίλκοξ μέ τόν ἄνδρα τής θέλησαν νά δημιουργήσουν στήν ἀρχή ἕνα θέρετρο. Ἀγόρασαν ἀρχικά 600 στρέμματα γῆς γιά 300 δολλάρια! Μετά οἱ λιγοστοί κάτοικοι ἀσχολήθηκαν μέ τή βιομηχανοποίηση σάν ξηρῶν καρπῶν τών φύκων, τήν καλλιέργεια τών λεμονιῶν γιά νά καταλήξουν, μετά τό 1910, στή βιομηχανία τοῦ κινηματογράφου.

Γί’ αὐτή τήν ἐποχή τό ἄρθρο τής «Ιστορίας» σημειώνει: «Τό 1912 (ἀρχή τής ἱστορίας τοῦ κινηματογράφου), οἱ καταφρονεμένοι τοῦ Χόλλυγουντ ἦταν οἱ Μαῦροι καί οἱ ‘Εβραῖοι. Οἱ πρῶτοι μάλιστα εἶχαν ἤδη γίνει δεκτοί στά σπίτια σάν ὑπηρετές, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι δέν εἶχαν κόν αὐτή τήν τύχη. ‘Η ἀφρόκρεμα ἦταν οἱ Λευκοί καί οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Τούς ἐλάχιστους Καθολικούς τούς χρησιμοποιοῦσαν γιά τίς ταπεινές δουλειές. Ἀλλά οἱ ἄνθρωποι τοῦ κινηματογράφου ἦταν κατὰ 80% ‘Εβραῖοι. Καί αὐτό ἔφερε τή «συντέλεια τοῦ κόσμου», σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες λέξεις τής δημιουργοῦ τής πόλης Νταέιντα Γουίλκοξ, πού τίς πρόφερε λίγο πρίν ἀφήσει τήν τελευταία τῆς πνοή τό 1914.

‘Ο κόσμος τοῦ κινηματογράφου κέρδιζε καί ξόδευε εὐκόλα. Πῶς ξόδευε; Σύντομα ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους στό Χόλλυγουντ σπίτια πού θύμιζαν παλάτια. Στά βουλεβάρτα ἀνοίγαν μαγαζιά νεοϋορκέζικου στυλ, ἐστιατόρια κάθε λογῆς, ἀκόμα καί κινέζικα, ζαχαροπλαστεῖα, κτίρια καί τέλος μιά συναγωγή».

Νταέιντα Γουίλκοξ. ‘Η πανέξυπνη ‘Αμερικανίδα πού κατάλαβε τήν ἀξία τοῦ λόφου κοντά στό Λός ‘Αντζελες, τόν ἀγόρασε καί τόν βάφτισε Χόλλυγουντ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

τίς βασικές διατάξεις τών Συνθηκῶν περί μειονοτήτων ἤσαν ἐλλιπεῖς στή διατύπωσή τους. ‘Η διαδικασία π.χ. γιά τήν ἀκρόαση τών παραπόνων ἦταν ἐσφαλμένη. ‘Η ἴδια ἡ Κοινωνία τών ‘Εθνῶν δέν ἀντιμετώπισε μέ τήν ἀνάλογη δυναμικότητα τά δυστροποῦντα κράτη. Μόνον τό Διεθνές Δικαστήριό τής Χάγης ἐκδίκασε μέ γενναιοῦτητα τίς δύο περιπτώσεις πού ἐφθασαν ἐνώπιόν του, διασφαλίζοντας τήν ὁμαλότητα καί τή δημόσια τάξη.

‘Ολα αὐτά, ὅμως, ἦσαν τελικά χωρίς κανένα ἀντίκρουσμα. Τό 1934 ὁ κόσμος ἄκουσε μέ κατάπληξη τή δήλωση τοῦ συνταγματάρχη Jozef Beck, Πολωνοῦ ὑπουργοῦ τών ‘Εξωτερικῶν, περί ἀποκηρύξεως τών ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων γιά τίς μειονότητες. ‘Ολόκληρη ἡ δομή κατέρρευσε μαζί μέ τήν Κοινωνία τών ‘Εθνῶν. ‘Ο δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ἔθεσε ἕνα ὁριστικό καί ἀπότομο τέλος στό ὅλο ἐγχείρημα.

Στά ‘Ηνωμένα ‘Εθνη, πού διαδέχθηκαν μετά τό δεῦτερο παγκόσμιο πόλεμο τήν Κοινωνία τών ‘Εθνῶν, δέν ἐπέζησε καμιά διάταξη σχετική μέ τά δικαιώματα τών μειονοτήτων. Ἀντίθετα, ἡ ἔμφαση δόθηκε στά ἀνθρώπινα δικαιώματα, πού ἀφοροῦσαν ὅλα τά ἄτομα, συμπεριλαμβανομένων καί τών μελῶν τοῦ πλειοψηφούντος ἔθνους.

‘Η Διεθνής Συνθήκη τοῦ 1966 περί Ἀστικῶν καί Πολιτικῶν Δικαιωμάτων, στήν 27η παράγραφο τῆς ὀρίζει ὅτι, «τά κράτη ἐκεῖνα, ὅπου ὑπάρχουν ἐθνικές, θρησκευτικές ἢ γλωσσικές μειονότητες δέν θά ἀρνηθοῦν στά ἄτομα πού ἀνήκουν σ’ αὐτές τίς μειονότητες τό δικαίωμα νά χαίρονται, ἀπό κοινού μέ τά ἄλλα μέλη τῆς ὁμάδας τους, τό δικό τους πολιτισμό, νά ὁμολογοῦν καί νά τηροῦν τή θρησκεία τους ἢ νά χρησιμοποιοῦν τή γλῶσσα τους». Αὐτή ἡ διατάξη εἶναι δεσμευτική γιά τά κράτη - μέλη τοῦ ΟΗΕ πού ὑπογράφουν καί ἐπικυρώνουν τή Συνθήκη τῆς ἰδρύσεώς του.

Τέλος, ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ, στίς 18 Δεκεμβρίου 1978, ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν κατάργηση πάσης μορφῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ, ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

‘Ο βουλευτής κ. Ἀνδρ. Ἀνδριανόπουλος, π. ὑπουργός, ἔστειλε τήν παρακάτω ἐπιστολή πρὸς τό Κεντρικό Ἰσραηλιτικό Συμβούλιο, σέ ἀπάντηση δικῆς του:

«Θά ἤθελα νά σᾶς εὐχαριστήσω ἰδιαίτερα γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 26-8-82. ‘Η ἀξιοπρέπεια, πιστεύω, τῆς χώρας μας, ἡ ὁμαλή πολιτική τῆς ζωῆς ἀλλά καί οἱ ἐλπίδες τῆς γιά ἕνα καλύτερο αὐριο δέν μποροῦν παρά νά στηρίζονται σέ μιά ὀρθολογική, υπεύθυνη κι ἀντικειμενική θεώρηση τών προβλημάτων τῆς. ‘Ο συγκινησιακός φανατισμός, οἱ ὑπερβολικές ἀντιδράσεις σέ ἐσωτερικές κι ἐξωτερικές δυσκολίες κι ἐπιπλοκές καί, κυρίως, ὁ ἐντοπισμός «ἀποδιοπομπαίων τράγων» ὄχι μόνο προσβάλλει τόν πολιτισμό μας, ἀλλά ὑπονομεύει καί τό μέλλον μας.

‘Η Κοινοτήτά σας πάντοτε ὑπῆρξε ἀναπόσπαστο τμήμα τῆς κοινωνίας μας καί τοῦ λαοῦ μας. Καί καμιά σκοπιμότητα, ἐσωτερική ἢ ἐξωτερική, δέν εἶναι δυνατόν ν’ ἀλλάξει αὐτή τήν πραγματικότητα. Πάνω στό θέμα αὐτό οἱ ἀρχές κάθε γνήσιου δημοκράτη πρέπει νάναί ἀμετακίνητες. Πέρα ἀπό κάθε ἰδεολογική ἰδιαιτερότητα. Κι αὐτές τίς ἀρχές, καί τίποτα παραπάνω, ὑπῆρξαν οἱ πολιτικές μας πράξεις τών τελευταίων ἡμερῶν».

ΜΑΡΥΣΗ ΣΑΚΚΗ

Σημαντική ήταν η συμβολή των Έλλήνων, Έβραίων τό θρήσκευμα, στην Ιστορική περίοδο του νεότερου Ελληνισμού, πού άρχισε στις 28 Οκτωβρίου 1940 και συνεχίστηκε μέχρι την άπελευθέρωση της χώρας από τη ναζιστική κατοχή.

Στή διάρκεια του έλληνο - ιταλικού καί έλληνο - γερμανικού πολέμου, από τους Έβραίους όμοθρήσκους 513 (άπό τους όποιους 343 ήσαν άξιωματικοί) έχασαν τή ζωή τους στά πεδία των μαχών (μέ κορυφαίο τόν πρῶτο νεκρό Έλληνα άνώτερο άξιωματικό, τόν Χαλκιοδαίο συνταγματάρχη Μαρό. Φριζή) καί 3.743 τραυματίστηκαν.

Στήν κατοχή πολλοί όμοθρήσκοι, άνάλογα μέ τίς γεωγραφικές περιοχές πού ζούσαν, πλαισίωσαν τίς άνταρτικές όμάδες του Ε.Α.Μ., Ε.Δ.Ε.Σ. κ.λ.π. Όταν τό φθινόπωρο του 1943 ή γερμανική διοίκηση επέκτάθηκε σ' όλόκληρη τήν Ελλάδα, ό ισραηλιτικός πληθυσμός, πού βρισκόταν κυρίως βόρεια του Όλύμπου, είχε ένταχθεί στις έθνικοαπελευθερωτικές όργανώσεις της χώρας.

Οι Έλληνες Έβραίοι πού άνέβηκαν στά βουνά δέν είχαν πολιτικά ή άλλα κίνητρα, αλλά τό έκαναν γιά νά ύπηρετήσουν τόν άγώνα γιά τή λευτεριά της πατρίδας Έλλάδας καί άργότερα γιά νά μή συλληφθοῦν κατά τόν έναντίον τους διωγμό των Γερμανών.

Όπως ή όλη Ιστορία της Έθνικής Αντίστασης στην Ελλάδα δέν έχει άκόμη γραφεί, έτσι καί ή συμβολή των Έβραίων σ' αυτή δέν είναι εύρύτερα γνωστή. Τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» πρόκειται νά άρχίσουν τή δημοσίευση στοιχείων πάνω σ' αυτή τή συμμετοχή. Στήν προσπάθεια αυτή παρουσιάζουν σήμερα ένδεικτικά τήν προσφορά τριών όμοθρήσκων.

● **Λεβής Μεγύρ του Ίσαάκ:** Γεωπόνος του ύπουργείου Γεωργίας, πού άπολύθηκε από τή θέση του λόγω της παράνομης τότε έθνικοαπελευθερωτικής δράσης του. Συνέχισε ν' άγωνίζεται στή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου 1947 — 49, παρ' ότι ως έφεδρος άξιωματικός είχε κληθεί στην Έθνοφρουρά, όπου δέν προσήλθε. Πιάστηκε από τήν Εϊδική Ασφάλεια Αθήνας κι από στρατοδικείο σκοπιμότητας της έποχής έκείνης καταδικάστηκε σέ θάνατο κι έκτελέστηκε στή Λάρισα, στις 5.5.1949, σέ ηλικία 31 χρόνων.

● **Σακκής Λέων του Ίσαάκ:** Φλογερός Έπονίτης, πού σκοτώθηκε σέ μάχη του 54 Συντάγματος του Ε.Λ.Α.Σ. στό Έλευθέριο Λάρισας στις 15.6.1944, σέ ηλικία 19 χρόνων, στή «μάχη της σοδειάς». Ριπή γερμανικού πολυβόλου τόν σκότωσε, ενώ προσπαθούσε

νά σώσει συμπολεμιστή του τραυματία. Γιά τόν ήρωικό του θάνατο ή υπέρτατη τότε πολιτική έξουσία Π.Ε.Ε.Α. τόν προήγαγε μετά θάνατο σέ λοχία.

● **Άζαριάς Λάζαρος του Μορδεχάι:** Ό κορυφαίος Ίσραηλίτης άντιστασιακός. Γεωπόνος της Άγροτικής Τράπεζας στην Καρδίτσα Θεσσαλίας, έντάχθηκε ένωρίς στον άγώνα, μέ τό ψευδώνυμο Τριποταμίτης. Κατείχε τό άξίωμα του υπέθυνου της Έπιμελητείας του Άντάρτη Θεσσαλίας. Μέ τό δημιουργικό του μυαλό έβαλε τά θεμέλια της όργάνωσης Ε.Τ.Α. σ' όλη τήν ελεύθερη Ελλάδα, πού τροφοδοτούσε τους άντάρτες μ' ό,τι χρειαζόνταν. Είναι ό έμπνευστής των «όμολόγων», μέ τά όποια ή Π.Ε.Ε.Α. προμηθευόταν τά οικονομικά μέσα του άγώνα. Άπό δικαστήριο σκοπιμότητας, μετά τήν άπελευθέρωση τό 1945, καταδικάστηκε σέ θάνατο. Διέφυγε ως λαθρομετανάστης καί μέσω Κύπρου κατάληξε στό Ίσραήλ, όπου ξανάφτιαξε τή ζωή του καί πέθανε από συνεχή έμφράγματα του μυοκαρδίου τό 1975.

ΠΕΘΑΝΕ Ο ΠΕΡΣΚΥ:

Ίσραηλινός ήρωας της Έθνικής Αντίστασης

Σέ βαθιά γηρατειά πέθανε στις 6 Σεπτεμβρίου 1982 ό Γιτζχάκ Πέρσκυ, πού είχε πάρει μέρος στην ελληνική αντίσταση κατά της ναζιστικής καί φασιστικής κατοχής.

Ό Πέρσκυ, πατέρας του ήγέτη των Έργατικών του Ίσραήλ Σιμόν Περές, πολέμησε μέ τό βρετανικό στρατό τίς δυνάμεις του Άξονα στό Τομπρούκ. Στή μάχη εκείνη πιάστηκε αϊχμάλωτος καί μεταφέρθηκε στην Ελλάδα, γιά νά δραπετεύσει καί νά συνεχίσει νά πολεμά μέ τό άντάρτικο.

Ό πατέρας Πέρσκυ δέν είχε τό ίδιο επώνυμο μέ τό γιό του Περές, γιατί ό τελευταίος τό άλλαξε όταν άναμείχτηκε στην πολιτική.

Ἀντισιμητισμός Ἐδῶ καί Τώρα

«Ἡ γλῶσσα προδίδει», θά μπορούσε νά εἶναι ὁ τίτλος αὐτοῦ τοῦ σημειώματος. Ὅμως δέν πρόκειται γι' αὐτό. Τό θέμα εἶναι ἡ βάσανιστη χρήση ὀρισμένων ὄρων πού, ὡστόσο, ὑποδηλώνουν λανθάνοντα φυλετισμό, τοῦ ὁποῖου τό εὖρος κυμαίνεται ἀπό τήν ἀπλή γλωσσική καθημερινή σύγχυση ὡς τήν ἐν ψυχρῷ πολιτική φυλετικῶν διακρίσεων. Αὐτά στή χώρα μας, φυσικά, κι ὄχι σέ κάποια μακρινή Νοτιοαφρικανική Ἑνωση.

Ἡ ἐγκληματική πολιτική τοῦ Ἰσραήλ στό Λίβανο καί ἡ προσπάθειά του νά διαλύσει τό κίνημα τῶν Παλαιστίνιων μέ τή μέθοδο τῶν τετελεσμένων γεγονότων, πολιτική ἀπό τήν ὁποία δέν ἐξαιρέθηκαν, φυσικά, οὔτε οἱ Λιβανέζοι οὔτε ὁ ἄμαχος πληθυσμός, δίνει τήν ἀφορμή νά δοῦμε στά καθ' ἡμᾶς ὀρισμένες ἐκφάνσεις τῆς συμπαράστασης στοὺς Παλαιστίνιους.

Ἡ ἀντιδραστική πολιτική τοῦ Ἰσραήλ, πού ἐπιδιώκει νά ἀλλάξει τοὺς πολιτικούς συσχετισμούς μέ τήν ἀνατροπή τῶν ἰσορροπιῶν στή Μέση Ἀνατολή, προκάλεσε πολλές καί ποικίλες ἀντιδράσεις στή χώρα μας. Φυσικά, δέ θά μιλήσουμε ἐδῶ, ὡς νέοι πατέρες τοῦ ἔθνους, ὅπως συνηθίζεται στίς μέρες μας, γιά τήν «πραγματικά» θετική στάση τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ οὔτε θά τοῦ θωπεύσουμε τόν τράχηλο ψιθυρίζοντάς του μπράβο. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ συμπαράσταση στοὺς ἀγωνιζόμενους Παλαιστίνιους εἶναι καί θετική καί ἀναγκαία. Ἀλλοῦ εἶναι τό πρόβλημα: στό διάχυτο, λανθάνοντα ἢ μερικές φορές σαφῶς ἐκφρασμένο, ἀντισιμητισμό πού ἐκδηλώθηκε. Καί τό ζήτημα ἔχει τεράστια σημασία γιατί, μέσα ἀπ' αὐτό, μπορούμε νά ἐπισημάνουμε ὀρισμένες τρέχουσες ἰδεολογίες τῶν λαϊκῶν (καί μὴ λαϊκῶν) στρωμάτων καί ταυτόχρονα κάποιες μεθόδους καί πρακτικές πού ἐπιλέγονται γιά τήν ἐπικράτησή τους.

★

Οἱ Ἕλληνες ἱστορικά ἔχουν συμβιώσει μέ τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες. Τοὺς ἀποκαλοῦσαν πάντοτε Ἑβραίους ἢ Ἰσραηλίτες, ἔννοιες ταυτόσημες. Τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ, ἀπό τήν ἄλλη, ἔχει μόλις τριῶν περίπου δεκαετιῶν ζωῇ. Δυστυχῶς, στό λαϊκὸ γλωσσικὸ αἶσθημα, οἱ πολίτες τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ, οἱ Ἰσραηλινοί (ὅπως Ἕλληνες, Ἱταλοί, κ.λ.π.), συγχέονται μέ τοὺς Ἰσραηλίτες ἢ Ἑβραίους. Ἡ σύγχυση τῶν δύο ὄρων δέν ὑποδηλώνει ἀναγκαστικά κάποιον ἱστορικό ἀντισιμητισμό, ὅπως σέ ἄλλες χῶρες. Ἀντίθετα ὑπάρχουν ἐποχές ὅπου οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνο δέν ἐπιδόθηκαν σέ πογκρόμ ἀλλὰ στάθηκαν ἄρωγοί στοὺς Ἑβραίους. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε τή στάση τοῦ Ε.Α.Μ. ἀπέναντι στοὺς Ἑβραίους τῆς χώρας μας στήν κατοχή. Παρά ταῦτα ἡ σύγχυση εἶναι ἀρκετὰ διαδομένη καί, ἡθελημένα ἢ ἀθέλητα, μπορεῖ νά δώσει ἀφορμή ἢ τροφή σέ ἀντισιμητικές ἐξάρσεις, ὅπως συνέβη τόν τελευταῖο καιρὸ στή χώρα μας, μ' ἀφορμή τήν εἰσβολή τοῦ Ἰσραήλ στό Λίβανο. Ἀς δοῦμε μερικές περιπτώσεις:

Πρῶτος ὁ κ. Σαπρανίδης, ὁ ὁποῖος στήν πρωϊνὴ ἐκπομπή του μεγάλῃς ἀκροατικότητάς «Κάθε μέρα παντοῦ»

Ἀγριολεύκα, κίτρινα φύλλα καί ἀστράκια. Σαγκρέ ντέ Κρίστο, Νέο Μεξικό, Σεπτέμβριος 1950.

στις 21.6.82, στό Δεύτερο Πρόγραμμα, μᾶς διάβασε γράμμα ἀκροατῆ τῆς ἐκπομπῆς, πού ὑποστήριζε ὅτι πρέπει νά γίνει ἀπογραφή τῶν ἐπιχειρήσεων Ἑλλήνων πολιτῶν ἐβραϊκοῦ θρησκευματος, γιά νά τοὺς σαμποτάρουμε, σέ ἀντίποινα τῶν ὧων κάνει ὁ Ἰσραηλινὸς στρατὸς στοὺς Παλαιστίνιους. Ἡ ἀνάγνωση τέτοιου γράμματος, ὅμως, συνιστᾷ ἀνοιχτὴ πρόκληση, ἐπιθετικὴ παρότρυνση ἐναντίον Ἑλλήνων πολιτῶν. Ὁ κ. Σαπρανίδης δήλωσε, βέβαια, ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ ὅσα γράφει ὁ ἀκροατῆς, γιατί ὑπάρχουν καί καλοὶ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐδῶ γεννιέται τό ζήτημα: κατὰ τήν κρίση τοῦ κ. Σαπρανίδη, μπορούμε νά σαμποτάρουμε τοὺς κακοὺς; Καί ποιὸς θά κρίνει ποιοὶ εἶναι οἱ «καλοὶ» καί ποιοὶ οἱ «κακοὶ»; Ἡ ΕΡΤ, λοιπόν, συνεργεῖ σέ σαμποτάζ ἐναντίον Ἑλλήνων πολιτῶν, ὅποτε οἱ ὑπεύθυνοι τί κάνουν; Γιατί ὁ κ. Σαπρανίδης παραμένει στή θέση του;

Ἡ δεύτερη περίπτωση εἶναι οἱ ἀναποκρίσεις τοῦ κ. Δημαρᾶ ἀπὸ τὴ Βηρυτὸ, στό κανάλι τῆς YENEΔ, τῇ βδομάδα 14—20 Ἰουνίου 1982. Ἡ σύγχυση ἐδῶ εἶναι ἀπόλυτη: οἱ Ἰσραηλίτες, δηλαδή οἱ Ἑβραῖοι — καί ὄχι ὁ Ἰσραηλινὸς στρατὸς — σφάζουν, σκοτώνουν καί ἐρημώνουν. Μόνο πού αὐτὴ ἡ μικρὴ, φαινομενικὰ, σύγχυση μπορεῖ νά ἔχει μεγάλες ἐπιπτώσεις. Ὡς δημοσιογράφος καί ἀναποκριτῆς, ὁ κ. Δημαρᾶς ὀφείλει νά μεριμνῇ γιά τήν ἀκρίβεια τῶν ὄρων πού χρησιμοποιεῖ, γιατί χωρὶς αὐτὴν δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀντικειμενικότητα τῶν εἰδήσεων, πού ἀκοῦν καί βλέπουν χιλιάδες ἀνθρωποὶ στήν τηλεόραση. Ἐπιπλέον, ἡ ἀνύπαρκτη πολιτικὴ ἀνάλυση στό περιεχόμενο τῶν ἀναποκρίσεών του, σέ συνδυασμὸ μέ τὴν ἀκατάσχετη γεροντολογία, ἐντείνουν τὴ σύγχυση. Ἡ ἐξίσωση εἶναι ἑπὶ: Ἰσραηλινὸς = Ἑβραῖος, ἄρα σιωνιστῆς, δηλαδή

σφαγείας των Παλαιστινίων. Έξισωση θεολογικής μεσαιωνικής ιδεολογίας.

Περίπτωση τρίτη δ κ. Χαρδαβέλλας. Έδώ τα πράγματα είναι πιά σύνθετα. Ένώ στis ανταποκρίσεις του από τό Λίβανο, ως άπεσταλμένος των ΝΕΩΝ, δ κ. Χαρδαβέλλας χρησιμοποιεί πολλές φορές τούς σωστούς δρους — 'Ισραηλινοί, 'Ισραηλινούς —, ωστόσο, στό φύλλο τής 21—6—82 (ΤΑ ΝΕΑ), στή σελίδα 5, στό κείμενο καί στis λεζάντες των φωτογραφιών διαβάζουμε: «45.000 Παλαιστίνιοι μέ έλαφρό όπλισμό... άπέναντι σέ 200.000 'Ισραηλίτες». Δηλαδή, φυλή έναντίον φυλής. Στό μυαλό μας έρχονται εικόνες τής Βίβλου καί όχι δύο σύγχρονες πολιτικές πού συγκρούονται άμείλικτα. Στό ίδιο φύλλο των ΝΕΩΝ διαβάζουμε άκόμη: «Ξεπερνώντας σέ βαρβαρότητα τούς Ναζί οι 'Ισραηλίτες...», «Ισραηλιτικές θηριωδίες», «Ισραηλιτικά άεροπλάνα» καί «οι βόμβες των Ισραηλιτικών φάντομς». Των Ισραηλιτικών, δηλαδή των έβραϊκών, παρόλο πού όλοι ξέρουμε, καί δ κ. Χαρδαβέλλας άκόμη, ότι οι θρησκείες δέν έχουν άεροπλάνα, ένώ τά κράτη έχουν άφθονα. Μέ τήν έναλλαγή των δρων 'Ισραηλινός — 'Ισραηλίτης είναι πολύ εύκολη ή άναγωγή στό διεθνή Σιωνισμό, πού έντέχνως ταυτίζεται μέ τήν έβραϊκή διασπορά. Άλήθεια, όταν δ κ. Χαρδαβέλλας γράφει γιά τήν Τουρκία, τό 'Ιράκ ή τή Λιβύη χρησιμοποιεί τόν όρο «τά μουσουλμανικά άεροπλάνα» καί άν όχι, γιατί;

Ό ίδιος δημοσιογράφος μάς υπόσχεται υπερθέαμα μέσω των έφημερίδων. Λίγο οι είδήσεις, λίγο οι φωτογραφίες, λίγο οι τίτλοι καί πολύ ή τρομολαγνεία των άνταποκριτών του, μάς έτοίμασαν γιά ένα «όλοκαύτωμα» (ΤΑ ΝΕΑ, 16. 6. 82, σελ. 1. 24 πόντοι μήκος). Ός γνωστόν ή έπανάληψη τής Ιστορίας (περί όλοκαυτώματος ό λόγος) είτε είναι γελοία είτε είναι έκ του πονηρού. Τό δεύτερο δέν άποκλείει τό πρώτο. Όστόσο, στήν προσπάθειά μας νά καταλάβουμε από τίς άνταποκρίσεις του κ. Χαρδαβέλλα [Πώς προδόθηκαν οι Παλαιστίνιοι], ΤΑ ΝΕΑ, 21. 6. 82, σ. 5 ή «Γιατί μάς (τούς) άφησαν μόνους», ΤΑ ΝΕΑ, 22. 6. 82, σελ. 5] διαβάσαμε αυτόνόητα, προσωπικές περιπέτειες, διάφορα χλιαρά γιά τούς 'Αραβες (κυβερνητική πολιτική γάρ), τίποτε, όμως, γιά τή μεγάλη άπούσα, τή Σοβιετική Ένωση.

Άν γιά τήν έφημερίδα ύπήρχε πρόβλημα χώρου, θά προτιμούσαμε νά έλειπε εκείνη ή άστυνομικού τύπου άφήγηση γιά τό ταξί πού μετέφερε τόν κ. Χαρδαβέλλα ή οι διευκρινίσεις γιά τό ποιές δυνάμεις κρατών ποιές μεριές τής Βηρυτού καί, μιά πού ήταν ό ίδιος εκεί, νά μάς πεί κάτι πιά ούσιαστικό. Οι μελοδραματικές σκηνές δέν συνιστούν πολιτική άνάλυση, ένώ είναι γνωστό ότι ή έλλειψη πολιτικής άνάλυσης περιορίζει τή γνώση, μειώνει τήν αντίληψη καί προκαλεί παρανοήσεις. Τέλος, άφού γιά «πολιτικούς λόγους» συγκαλύπτονται οι μεγάλοι άπόντες στό Λίβανο, δέ χρειαζόταν δ κ. Χαρδαβέλλας νά πάει εκεί. Θά μπορούσε κάλλιστα νά μεταφράσει ένα άρθρο από μιά ξένη έφημερίδα καί τότε ίσως μαθαίναμε πολύ περισσότερα άπ' όσα μάς είπε ως άνταποκριτής.

Τέταρτη περίπτωση, κορωνίδα των προηγούμενων, οι κ.κ. Δημαράς, Χαρδαβέλλας καί Λιάνης στήν ΥΕΝΕΔ. Σάββατο 19. 6. 82 στήν έκπομπή «Οι Ρεπόρτερς». Έδώ ή άκριτη χρήση των δρων 'Ισραηλινός — 'Ισραηλίτης — Έβραϊός συνδυάζεται μέ τρομακτικές εικόνες από τό Λίβανο, πού φτάνουν όμως ως έμάς άπονευρωμένες πολιτικά

καί φορτισμένες ιδεολογικά ως μελό του έλληνικού κινηματογράφου, όπου όλα στό τέλος πάν καλά καί ό κακός πρέπει νά πεθάνει πάση θυσία. Ό κακός έδώ γίνεται ό κά-θε Έβραϊός ('Ισραηλίτης) καί αυτός πρέπει νά πληρώσει γιά τά δεινά των Λιβανέζων καί των Παλαιστινίων. Προβάλλοντας, όμως, αυτό τό άντισημιτικό σχήμα οι «Ρεπόρτερς» ίσοπεδώνουν τή σύνθετη πολιτική πραγματικότητα στή Μέση Άνατολή καί ειδικότερα συγκαλύπτουν τή στάση των άραβικών χωρών καί τής Σοβιετικής Ένωσης. Μιλάμε γιά όλους αυτούς τούς Καντάφι, Άσαντ, Μπρέζνιεφ κ.λ.π. πού παρουσιάστηκαν ως «φυσικοί σύμμαχοι» των Παλαιστινίων. Όστόσο όλος ό κόσμος ξέρει τή δήλωση του Άμπού 'Ιγιάντ (δευτερος στήν τάξη ηγέτης τής ΟΑΠ) πού χαρακτηρίζει τή στάση τής ΕΣΣΔ «τό λιγότερο περίεργη καί άκατανόητη» ή τήν πικρόχολη αλλά περήφανη άπάντησή του Άραφάτ στήν ξετσιπωτή καί χαμαιλεοντική «παρότρυνση» του «άδελφού» Καντάφι.

Επιπλέον οι έν λόγω δημοσιογράφοι άποσιωπούν έν ψυχρώ, τόσο στήν τηλεόραση όσο καί στis έφημερίδες στis όποιες άρθρογραφούν, τίς αντίδράσεις ένάντια στήν είσβολή στό Λίβανο 'Ισραηλινών στό ίδιο τό 'Ισραήλ αλλά καί Έβραίων σέ διάφορα μέρη του κόσμου. Γιατί αυτή ή άπόκρυψη; Τί είδους δημοσιογραφία είναι αυτή πού κρύβει είδήσεις; Δέν διαβάζουν ξένες έφημερίδες;

Δέ θέλουμε μέ αυτά νά πούμε ότι αυτή ήταν ή μόνη είκόνα τής τηλεόρασης. Οι άνταποκρίσεις από τό Λίβανο του μόνιμου άνταποκριτή τής ΕΡΤ Α. Χατζηνικολάου, τής Εύης Δεμίρη, καθώς καί οι συνεντεύξεις του Τέρενς Κουίκ από τό 'Ισραήλ, όπως καί ή έκπομπή των δύο τελευταίων στήν ΕΡΤ «30 λεπτά στόν κόσμο», τής 15. 6. 82, είναι ένα πολύ καλό δείγμα, σπάνιο όμως.

Υψίφωνος, ωστόσο, στό κλίμα άντισημιτισμού παραμένει ή έφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ. Πολύ νωρίς, από τήν άρχή σχεδόν των γεγονότων, θά δημοσιεύσουν τήν εξής μοναδική είδηση: «Έβραϊός γιατρός δίνει τό αίμα του γιά τραυματίες Παλαιστίνιους» (ΤΑ ΝΕΑ, 11. 6. 82, σ. 3) καί τήν περίπτωση περιγράφει ό άνταποκριτής από τή Θεσσαλονίκη. Υπάρχουν, λοιπόν, καί καλοί Έβραϊοί! δέν είναι όλοι αίμοβόροι. Νά, ένας στή Θεσσαλονίκη δίνει τό αίμα του γιά τούς Παλαιστίνιους; Τό κατεξοχήν άντισημιτικό έπιχείρημα, τό ίδιο πού χρησιμοποίησε καί ό κ. Σαπρανίδης. Άλλωστε ή ταύτιση των 'Ισραηλινών μέ τούς χιτλερικούς καί των νεοναζί μέ τούς έν γενεί Έβραίους θά θρέψει καί θά τραφεί κι από μιάν έπικαιροποίηση τής φιλολογίας γιά τίς νεο-ναζιστικές οργανώσεις. Τό θέμα, βέβαια, είναι σοβαρό αυτό καθευτό. Άλλά γιατί αυτή ή χρονική σύμπτωση; Έτσι ΤΑ ΝΕΑ (9. 6. 82 καί 10. 6. 82) θά δημοσιεύσουν άποσπάσματα βιβλίου πού, κάτω από τόν άκρως παραπλανητικό τίτλο: «Οι Νεοναζί: οι ρίζες τους βρίσκονται στήν άμάθεια», περιγράφουν τούς άρχηγούς των διαφόρων ομάδων του διεθνούς φασισμού, πώς δρούν, πώς ντύνονται, πώς οργανώνονται οι ομάδες αυτές κ.λ.π. καί, γιά νά μήν πογοητευτούν οι όπαδοί, τή διάταξη ανά τόν κόσμο του διεθνούς φασισμού. Άλλά τί βολικό, νά φορτώνουμε τό κρίμα σέ Ιστορικά υπεύθυνες πλάτες! Δέν είναι, λοιπόν, μόνο ή άντισημιτική καμπάνια τής φασιστικής ΕΝΕΚ πού γεννά τό πρόβλημα.

Η έπικρατούσα φιλοαραβική καί φιλωρωσική πολιτική δέν είναι άμοιρη, φυσικά, γιά τή στάση αυτή. Καί ό καθένας προσφέρει τίς ύπηρεσίες του όπως νομίζει. Μερικά

παραδείγματα: «Η Μόσχα σταμάτησε τόν Μπέγκιν;» (ΤΑ ΝΕΑ, 21. 6. 82, σ. 14) και εξηγεί: «Χαρακτηριστικό της σοβιετικής άποφασιστικότητας έναντι του επιτιθέμενου Ισραήλ είναι, όπως πιστεύουν όρισμένοι Παλαιστίνιοι, ότι η ΕΣΣΔ ζήτησε από το Ισραήλ να μη θιγεί η πρεσβεία της στη Βηρυτό (Ζήτησε δηλαδή στην ουσία να μη χτυπηθεί η Βηρυτός)». Πλήρης διάσπαση με την πραγματικότητα, ψέμα άσυστολο γιά τούς πολιορκημένους Παλαιστίνιους.

ΤΑ ΝΕΑ θά άρνηθοῦν νά δημοσιεύσουν είδήσεις γιά τίς αντίδράσεις τών Έβραίων ανά τόν κόσμο, μέ μόνη εξαίρεση τήν αντίδραση Έλλήνων έβραϊκού θρησκεύματος κατά τής εισβολής (ΤΑ ΝΕΑ, 29. 6. 82, σ. 3). Κι αὐτήν, όμως, τήν είδηση θά τήν τορπιλλίσουν βάζοντας στό πρωτοσέλιδο μέ πηχυσίο τίτλο μιά φράση τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ περί «Νταχάου στό Λίβανο». Τή φράση αὐτή ἡ έφημερίδα θά τή διανθίσει μέ μιά φωτογραφία γέρων προσφύγων σέ γαι-δούρια καί στή λεζάντα της ὑπάρχει ἡ ἀναφορά στό «... νεαρό πατέρα μιάς θρησκείας ἀγάπης (πού) πήγαινε μέ τό γαϊδουράκι του νά τόν σταυρώσουν...!» Ποιοί ἄλλοι ἀπό τούς Έβραίους. Ή! τότε θά τούς σταυρώσουμε κι ἐμεῖς σήμερα. Αὐτό εἶναι τό φυσικό συμπέρασμα, ὅχι ἴσως τής έφημερίδας, ἀλλά τών ἄμεσων ἢ ἔμμεσων ἀντισημιτῶν, καί εἶναι πολλοί αὐτοί.

Ἡ καλή μας έφημερίδα πάει ἀκόμη πιό πέρα. Περικυκλώνοντας πλήρως τήν ἀνακοίνωση τών Έλλήνων έβραϊκού θρησκεύματος πού δημοσιεύεται στό ἴδιο φύλλο (σ. 9), ὁ κ. Γ. Κ. Βενιζέλος, μιλώντας γιά διάφορα «Υπόγεια πολιτικά ρεύματα πού κρύβουν ὅλη τήν ἀλήθεια» πραγματοποιεῖ μιά ἐνδελεχῆ ἀνάλυση γιά τόν πόλεμο στό Λίβανο πού δέ λείει ἀπολύτως τίποτα. Μιλώντας γιά τήν ἐπίθεση τοῦ Ισραήλ δέν ξεχνά, ὡστόσο, νά ταυτίσει Έβραίους καί Ισραηλινούς καί ἐμβριθέστατα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι: «Ο Λίβανος, στό μεταξύ, πού ἦταν ἕνα περίεργο κερδοσκοπικό κράτος, κάτι σάν τό Μονακό...»

Τέλος, μετά τίς πολλαπλές ἀντιδράσεις Έβραίων στήν πολιτική τοῦ Ισραήλ, ἀνά τόν κόσμο, στίς 30. 6. 82 (σελ. 12) ΤΑ ΝΕΑ θά δημοσιεύσουν δύο ἀσημαντες μικροειδήσεις κάτω ἀπό τό χυδαιότατο καί ἄκρως ἀντισημιτικό ὑπότιτλο «Τύψεις Έβραίων», ἔτσι γιά νά μήν παρεξηγηθεῖ ἡ ἐξαίρεση τής προηγούμενης μέρας. Μήπως αὐτή ἡ ἰδεολογία ὁδήγησε τόν κ. Κ. Σταματίου σέ ἀνύποπτο χρόνο (ΤΑ ΝΕΑ, 14, 15, 16. 4. 82) νά μᾶς ξαφνιάσει μέ τόν ἐξῆς τίτλο: «Ἐπιναν οἱ Έβραῖοι... αἶμα παιδιῶν Χριστιανῶν;» Στήν «Ιστορική του ἔρευνα» ὁ κ. Σταματίου θά ἰσορροπήσει μέ τή γνωστή συλλογιστική τᾶ θετικά καί ἀρνητικά στοιχεία (ἀντικειμενικός γάρ), λέγοντας διάφορα περί τών «Τράβελ πλάν» τών Έλλήνων σά Ιεροσόλυμα τής ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ (ΤΑ ΝΕΑ 14. 4. 82) κτλ. Τό σημαντικότερο, ὅμως, εἶναι ὅτι βρίσκει τίς «ρίζες» τής ἀντίθεσης Έλλήνων καί Έβραίων. Τούς πολλούς Έβραίους, λέει, ἔφερε στήν Ἑλλάδα ὁ Μουράτ ὁ Β΄ (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82) καί παρ' ὅλο πού «στήν καθαυτό Ἑλλάδα δέν βρῆκαν τόση ἀντίσταση (...), στή Μικρασία, ὅπου τό ἑλληνικό χριστιανικό στοιχείο ἦταν πάντα συμπαγές, οἱ Έβραῖοι δέν ἔγιναν καθόλου καλοδε-χούμενοι (...) ἄρχισαν νά τούς δέρνουν...» (ΤΑ ΝΕΑ, 15. 6. 82). Νά, λοιπόν, οἱ ρίζες τοῦ ἀντισημιτισμοῦ (ἀθάνατη Μικρασία!). Ἀφοῦ, ἱστορικά, ἀντικειμενικά καί ὕστερα ἀπό ἔρευνα πού ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ κύριος Σταματίου ἐπὶ ἐνός βιβλίου, οἱ ρίζες εἶναι ἐκεῖ, τί φταίει τό συγκρότημα, ὁ ἴδιος καί οἱ ὅμοιοι του ἂν σήμερα ὑπάρχει κλίμα ἀντισημιτισμοῦ

στή χώρα μας; Ἀκλόνητη λογική. Μόνο πού τό ἄλλοθι πού προσπαθεῖ νά κατασκευάσει τό ἀκυρώνει ἡ ἴδια του ἡ γλώσσα: «Τόσο χάλια τό έβραϊκό» (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82). «Οἱ καημένοι οἱ Έβραῖοι» (στό ἴδιο), «Ο Ιουστινιανός τούς χτύπησε στό δοξαπατρί» (στό ἴδιο), περί έβραϊκῶν συγκεντρώσεων μέ «ἡδονικές παρτούζες» (ΤΑ ΝΕΑ, 15. 4. 82) καί ἄλλα παρόμοια. Ὁ ἴδιος ἀρθρογράφος ρωτάει: «Ἐνα παρελθόν βαθύτατο (SIC) φυλετικῶν ρήξεων... νά τό ἐκθέσουμε... Τί ἔχουμε νά φοβηθοῦμε;» (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82).

Τά ἐννοιολογικά ἐργαλεῖα τής δημοσιογραφίας πού περιγράψαμε εἶναι γνωστά: γεγονотоλογία, τρομολαγνεία, ἐπαγωγικά συμπεράσματα, ἀνιστορικές ταυτίσεις, ἀνάθεμα, συναισθηματική συμπίεση ἀναγνωστῶν καί ἀκροατῶν, συγκάλυψη τής πολύ πιό σκληρῆς πραγματικότητας στό Λίβανο, ἰσοπέδωση κάθε ἐννοιας καί κυρίως κάθε ἐκλογικευμένης στάσης ἀπέναντι στήν πραγματικά δεινὴ θέση τοῦ παλαιστινιακοῦ κινήματος. Ὅπως εἶδαμε, μέ τίς ἀπαράδεκτες ἀνιστορικές ταυτίσεις, οἱ Ισραηλινοί γίνονται «ναζί», «φασίστες», «γενεοκτόνοι». Παράλληλα, μέσω τής ἡθελημένης ἢ ἀθέλητης ἐπαγωγικῆς σύγχυσης, ταυτίζονται μέ τούς ἀνά τόν κόσμο Έβραίους καί ἡ έβραϊκή διασπορά ταυτίζεται μέ τό «διεθνὴ Σιωνισμό». Ἡ συμπάρσταση στοὺς Παλαιστίνιους παίρνει χαρακτήρα συναισθηματικῆς ταύτισης μαζί τους (μέσω μιᾶς ἄκριτης ἱστορικῆς ἀντιναζιστικῆς μνήμης), ὥστε νά δικαιωθεῖ. Ἡ καλλιέργεια μιᾶς τέτοιας κατάστασης πνευμάτων ἐγκυμονεῖ ἕναν τεράστιο κίνδυνο: τή δικαίωση τοῦ ἀντισημιτισμοῦ. Ἡδὲ στήν καθημερινότητα ὑπάρχουν τά πρῶτα δείγματα. Ἀλλοτε μέ τίς πρῶτες κουβέντες καί ἄλλοτε σέ τελευταία ἀνάλυση ἀναδύεται ἡ λογική: «Ἀφοῦ οἱ Έβραῖοι δέν ἀντιδρῶν στήν πολιτική τοῦ Ισραήλ, καλὰ νά πάθουν». Μά καί ὁ γείτονάς μας, π.χ. δεξιὸς Χριστιανὸς ὀρθόδοξος δέν ἀντιδρᾷ καί ἴσως συμφωνεῖ. Οἱ ταυτίσεις ἔχουν γίνει καί σ' αὐτό: δεξιοί καί ἄριστεροί συμφωνοῦν ἀπολύτως. Τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, ὁ Τύπος καί οἱ δημοσιογράφοι τους λειτουργοῦν σάν καθρέφτης. Δίνουν μορφή στό εἶδωλο πού ἔρχεται ἀπὸ τόν κοινὸ νοῦ τοῦ «μέσου ἀνθρώπου», τήν κοινὴ παραδοχή. Ἀριστη εκπαιδευτικὴ λειτουργία.

Τό φάντασμα τοῦ Σιωνισμοῦ σήμερα ἄλλοι τό χρησιμοποιοῦν γιά νά δικαιολογήσουν τίς ἐγκληματικές τους ἐνέργειες συγκαλύπτοντας ἔτσι καί τήν ἐθνικιστικὴ πολιτική τοῦ Ισραήλ, τήν ἐπίσης ἐθνικιστικὴ πολιτική τῶν ἀραβικῶν κρατῶν στή Μέση Ἀνατολή, καθώς καί τίς ἀντιθέσεις τῶν μεγάλων δυνάμεων. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ πληρώνουν ἀκριβὰ οἱ Παλαιστίνιοι.

Καί ἀπὸ τήν ἄλλη μεριά ἀναδύεται ὁ ἀντισημιτισμός, ἡ μαζικὴ δικαίωσή του καί ἡ ἐπιθετικὴ ἔκφρασή του ἐνάντια σέ κάποιους ἀποδιοπομπαίους συμπολίτες μας, ἔκφραση πού τή δίνουν ἡ κάθε εἶδους ἀντίδραση καί οἱ ἡθελημένοι / ἀθέλητοι συνένοχοί της. Μία πρωτόγονη ἰδεολογία πού τήν ἀπεργάζονται ποικίλα κέντρα. Ὅμως ὁ κάθε εἶδους φυλετισμός ἐπιδιώκει τήν ἰδεολογικὴ σύγχυση καί τή μετατόπιση ἀπὸ τὰ πραγματικά προβλήματα, ὥστε νά συγκαλύπτονται οἱ τρέχουσες κοινωνικὲς ἀντιθέσεις καί συγκρούσεις. Ἐτσι προετοιμάζεται καί κάθε εἶδους ἀπολυταρχικὴ ἐξουσία καί ἀποκτᾷ κοινωνικὴ συναίνεση. Γι' αὐτό τό λόγο τό πρόβλημα αὐτὸ ἀφορὰ κάθε ἀνθρώπου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ θρησκεῦμα ἢ πολιτικὴ ἔνταξη.

[Ἀπὸ τό περιοδικὸ «Πολίτης»,
Ἰούλιος 1982]

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ο Ίησοῦς, καθώς και οἱ πρῶτοι μαθηταὶ του ἀνήκουν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν φυλὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ κατὰ πλείοτερον· μία ἀρχαία πηγή, τὸ Ι κεφ. τοῦ Ματθαίου ἀποδίδει εἰς τὸν Διδάσκαλον τὰ ἑξῆς· (ἐδ. 5,6) «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραήλ». Ἀποκλείονται, λοιπόν, ὄχι μόνον οἱ Ἑθνικοί, ὄχι μόνον οἱ Σαμαρεῖται, θεωρούμενοι καὶ αὐτοὶ σχεδόν ὡς φυλὴ ἐθνικὴ, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Ἑβραίων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦσαν ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης, εἰς τὰς χώρας τῶν Ἑθνικῶν. Ἡ δευτέρα γενεὰ τῶν Ἀποστόλων, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῇς τὸν Ἑβραῖον ἐκείνον, ἐλληνικῆς μὲν καταγωγῆς, ἀλλ' ἀγωγῆς παλαιστινείου, τὸν Ἅγιον Παῦλον, ἀνεγνώρισε τὴν ἑκτακτον σημασίαν, τὴν ὁποῖαν εἶχον διὰ τὴν νέαν φάσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὸν ἀγῶνα του ἐναντίον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Νόμου, οἱ Ἑβραῖοι τῆς Διασπορᾶς, οἱ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξελληνισθέντες, μὲ τὴν ἰσχυράν αὐτῶν ἀντινομικὴν τάσιν. Ἀλλὰ πλησίον τοῦ Διδασκάλου καὶ τῶν πρώτων μαθητῶν, οἱ ὅποιοι τὴν ἔμπνευσιν ἐλάμβανον ἀπὸ τοὺς λόγους του, δὲν συνέβαινε τίποτε παρόμοιον. Βάσις τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀποκλειστικῶς ὁ βίος τοῦ πατρίου Ἰουδαϊσμοῦ. Ἀλλ' ἐάν τις Ἑβραῖος τῆς Παλαιστίνης ὠμίει εἰς τοὺς συμπολίτας του, ἀναγκάτως ὦφειλε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν γλῶσσαν τῆς χώρας του. Ἐρχεται, λοιπόν, φυσικὴ ἡ ἐρώτησις· Ποία γλῶσσα ὠμιλεῖτο εἰς τὴν Παλαιστίνην εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι τόσο ἐύκολος ὅσον πιστεύεται. Τρεῖς ἦσαν αἱ γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι ὠμιλοῦντο τότε εἰς τὴν Παλαιστίνην· ἡ ἑβραϊκὴ, ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἡ ἀραμαϊκὴ. Ἡ ἑβραϊκὴ εἶναι ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἱερὰ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῆς ἐπισήμου λειτουργίας τοῦ Ναοῦ, τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τῶν ἀνωτέρων σχολῶν. Ἡ ἐλληνικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν γραμματισμένων, τῶν εὐγενῶν, πού ἐπιδιώκουν δημόσια ἀξιώματα, τῶν πλουσιῶν ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι ἔχουν σχέσεις μὲ τὸ ἔξωτερικόν, τῶν ἰσχυρῶν πνευμάτων, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ θέσουν εἰς ἀρμονίαν τὸ ἰουδαϊκὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἐλληνικὴν σοφίαν. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰς ὅλας τὰς ἀσιατικὰς καὶ ἀφρικανικὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχε κατακτήσει ἡ μεγαλοφυΐα του καὶ εἶχαν κυβερνήσει ἐπὶ αἰῶνες αἱ οἰκογένειαι τῶν στρατηγῶν του, ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα γίνεται ἡ γλῶσσα τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, τοῦ κράτους καὶ τῆς σκέψεως. Ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία δὲν ἰσχύει νὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα· οἱ διοικηταί

οἱ θέλουν νὰ θέσουν εἰς ἀρμονίαν τὸ ἰουδαϊκὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἐλληνικὴν σοφίαν. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰς ὅλας τὰς ἀσιατικὰς καὶ ἀφρικανικὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχε κατακτήσει ἡ μεγαλοφυΐα του καὶ εἶχαν κυβερνήσει ἐπὶ αἰῶνες αἱ οἰκογένειαι τῶν στρατηγῶν του, ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα γίνεται ἡ γλῶσσα τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, τοῦ κράτους καὶ τῆς σκέψεως. Ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία δὲν ἰσχύει νὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα· οἱ διοικηταί

καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, τοὺς ὁποίους ἡ Ῥώμη στέλλει μαζί μὲ τὰ στρατεύματα, ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν τὰ ἐλληνικά καλλίτερα τῆς μητρικῆς των γλώσσης· τέλος ἡ ἀραμαϊκὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ «*δημοτικὴ γλῶσσα*». Ποία διαφορά, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεναχερείβ, ὁπότε, κατὰ τὸ Β' βιβλίον τῶν Βασιλέων (ΙΘ'. 26) ἵνα μὴ τὸν ἐννοήσῃ ὁ δόχλος ἔπρεπε νὰ ὀμιλῇ κανεὶς τὴν ἀραμαϊκὴν!».

Τότε ἡ ἀραμαϊκὴ ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς διπλωματίας, καθὼς σήμερον ἡ γαλλικὴ, καὶ αὕτῃ ἡ Αἴγυπτος, ἡ τόσον ὑπερήφανος, ὑπέκυπτε εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὑποχωροῦσα, ἐνώπιον τῆς ἐλληνικῆς προπάντων, ἡ ἀραμαϊκὴ ἄφησε τὰ παλάτια τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰ πτωχὰ καλύβια, τὰ κατοίκουμα ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς ἀνωνύμους, πού ὠνομάζοντο λαός. Ποῖαν λοιπὴν γλῶσσαν, ὠμίλουν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἀραμαϊκὴν. Ἐρχονται νὰ κηρύττουν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν παρηγορίαν εἰς τὰς περιφρονημένας ομάδας· εἰς τοὺς τελῶνας, εἰς τὰς ἁμαρτωλὰς γυναῖκας· παρουσιάζονται ὡς φίλοι ἐπιεικεῖς· διὰ νὰ τοὺς ἐννοήσουν πρέπει νὰ τοὺς ὠμιλοῦν τὴν γλῶσσαν των. Ἀλλ' εἰς τὰς συζητήσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς διδασκάλους, μὲ τοὺς εὐγενεῖς ἱερεῖς, εἰς τὰς σοφὰς διαμάχας, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλεῖ ὁ Λουκᾶς (Β. 46) ἴσως νὰ μετεχειρίζετο τὴν γλῶσσαν τῆς Βίβλου, ἀλλὰ κατὰ κανόνα ἔκανε χρῆσιν τῆς ἀραμαϊκῆς.

Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλὴ μόνον ὑποθεσις· αἱ ὀλίγαι σημιτικαὶ λέξεις τὰς ὁποίας περιέχουν τὰ Εὐαγγέλια, ὡς λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἔχουν μορφήν ἀραμαϊκὴν, μάλιστα τῆς τοπικῆς διαλέκτου τῆς Γαλιλαίας. Αὐτὸ παρατηροῦμεν ὅταν εἰς τὴν νέαν ἡ ὁποία ἐφαίνετο νεκρά λέγῃ· *Ταλιτά κούμι* (Μαρ. Ε'. 41) Κόρη, σηκώσου, καὶ ὅταν εἰς τὸν κωφάλαον (αὐτ. σ' 34) λέγῃ· *Ἐφφατα* δηλαδὴ ἀνοίξου καὶ εἰς Ματθ. ΚΣ' 46. *Ἐλί, Ἐλί, λαμμά σαβακτανί*. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ἄμεσον μὲν, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον σαφὴ κατὰ τὴν κρίσιν μου. Τὸ Εὐαγγέλιον (Μάρκ. Β'. 5) διηγεῖτο ὅτι εἶχον φέρεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ ἵνα τοὺς εὐλόγησῃ καὶ θεραπεύσῃ διαφόρους ἀσθενεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἓνα παραλυτικόν καὶ ὅτι εἰς τοῦτον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. «Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Διατί εἶπε τοῦτο ἀκριβῶς εἰς τὸν παραλυτικόν; Ἐάν τοῦτο θέλει νὰ δηλώσῃ ὅτι οἱ πόνοι στέλλονται εἰς ἐξίλασμόν τῶν ἁμαρτιῶν, (τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν ιδέαν τοῦ ἀρχαίου Ἑβραϊσμοῦ) μήπως δὲν ὑπάρχουν ἀσθενεῖαι φέρουσαι περισσότερους πόνους τῆς παραλυσίας; Ἀλλ' ἡ ἀραμαϊκὴ λέξις παραλυτικός παράγεται ἀκριβῶς, καθὼς ἡ ἐλληνικὴ, ἐκ τοῦ «λύω» ἔχειν λυμένον τὸν δεσμόν τῶν μελῶν. Ἡ δὲ λέξις ἀραμαϊκὴ «Σαρά», λύειν, σημαίνει καὶ τὴν θείωθεν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐξ οὗ ὁ εἰρμός των ἰδεῶν, διὰ τὸν ὁποῖον λέγει ἀκριβῶς εἰς τὸν παραλυτικόν. «Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου».

Ἀλλ' ἐάν ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀραμαϊκὴν καὶ ἐάν τὰ Εὐαγγέλια παρουσιάζονται γραμμένα εἰς τὴν ἐλληνικὴν, δὲν ὑπάρχει ἄραγε καμιά θέσις εἰς τὴν ἑβραϊκὴν εἰς τὸν πρώτον Χριστιανισμόν; Θὰ ἦτο πολὺ τρολμηρὸν νὰ τὸ παραδεχθῶμεν. Τὰ Εὐαγγέλια, καθὼς τὰ κατέχουμεν σήμερον, εἶναι ἡ πρωτότυπος γλωσσικὴ ἔκφρασις τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ. Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται· νὰ λύσωμεν προτοῦ δώσωμεν τὴν ἀπάντησίν μας. Ὁμιλοῦντες διὰ τὰ Εὐαγγέλια, ἐννοοῦμεν τὰ συνοπτικά, δηλαδὴ τὰ κατὰ Ματθαῖον, Μάρκον καὶ Λουκᾶν. Ὀνομάζονται τὰ τρία συνοπτικά, διότι ἀντικατοπτρίζουν μίαν κοινὴν πηγὴν, ἢν καὶ πολλάκις τὴν μετεχειρίσθησαν μετὰ κάποια ἐλευθερίαν. Τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου, δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ, διότι περιέχει ἐπιδράσεις ξένας εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Ευθύς ἐξ ἀρχῆς (Α' 1) ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «Λόγου», τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θείου Λόγου, τὰ ὅποια εἶναι χαρακτηριστικά τῆς ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας. Ἐάν δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (ἀπὸ τὸ 1896) ἐυρέθησαν εἰς τὴν Αἰγυπτὸν ἀποσπασματα ἀπὸ «Λόγια» τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὰ ὅποια δεικνύουν τὰς ιδέας τῆς ἀλεξανδρινῆς γνωστικῆς σχολῆς, οὐδεὶς σοβαρὸς λόγιος θὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν Διδάσκαλον τῆς Γαλιλαίας⁽¹⁾. «Ὅτι μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν ὑπῆρχον αἰρετικοὶ γνωστικοί, πολλάκις ἐνοχλητικοὶ καὶ ὀλίγον ἐπιθυμητοί, τοῦτο τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν (Β' 15) ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἀνήκον εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ Ἰησοῦ. Ἄλλ' ἂς σημειώσωμεν προσεῖτι ὅτι ἐάν τὰ συνοπτικὰ ἀντλοῦν ἀπὸ μίαν κοινὴν πηγὴν, τοῦτο δὲν ἀποκλείει καὶ πηγὰς ἰδιαίτερας δι' ἕκαστον, μάλιστα ἡμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν πλεον τῆς μίας ἀρχαίας πηγῆς περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν παθῶν τοῦ Ἰησοῦ. Δηλοῦται τοῦτο ρητῶς» Λουκᾶ Α. 1. «Ἐπειδὴ περ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξεσθαι διήγησιν» καὶ οὕτως ἡμποροῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν μόνον ἱκανὰς διαφορὰς εἰς τὰς διηγήσεις τῶν διαφόρων Εὐαγγελίων. Αἱ πηγὰι δὲ αὐταὶ αἱ πρωτόγονοι εἰς ποῖαν γλῶσσαν ἐγράφησαν; «Ἀποτελοῦν λαϊκὴν φιλολογίαν, ἄρα ἐνράφῃσιν εἰς τὴν δημοτικὴν»; «Ὀχι! Μεταξὺ τῶν τελῶνων, τῶν ἐργατῶν καὶ ἐλευθέρων γυναικῶν, φιλολογικὴ προπαγάνδα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ. Ἐκεῖνοι ἦσαν ἀναμφιβόλως πτωχοί, ἀγράμματοι, ἀναλφάβητοι. Ἐάν εἰς τούς λόγους τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀφήγησιν τοῦ βίου του ἐδίδετο μορφὴ φιλολογικὴ, αὕτη θὰ εἶχε ἄλλους σκοπούς. Ἐσκοπεύετο μὲ αὐτὴ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐθεντικὸν κείμενον, κατὰ περισσότερον ἀκόμη» κείμενον ἱερόν. Ἀλλὰ καθὼς ἄριστοι λέγει ὁ Schurer (Geschichte des jud. Volkes im Zeitalter Jesu Christi II³ σελ. 20) παρ' ὅλην τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀραμαϊκῆς, ἡ ἑβραϊκὴ ἦτο πάντοτε εἰς χρῆσιν ὡς γλῶσσα ἱερά. Εἰς τὴν ἑβραϊκὴν ἐδιδάδετο ἡ Ἱερὰ Γραφὴ εἰς τὰς Συναγωγὰς τῆς Παλαιστίνης. Πέντε αἰῶνας μετὰ ταῦτα, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς διέταξε νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὰς Συναγωγὰς ἡ Βίβλος, οἱ συντηρητικοὶ Ἑβραῖοι ἐπρόβαλον φοβερὰν ἀντίστασιν (Νεαρά 146). Μόνον μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζαν πολὺ ὀλίγον τὰ ἑβραϊκά, ἐδιδάδετο τὸ Σάββατον τὸ βιβλικὸν κείμενον εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν (Schurer III³ σελ. 94 - 5 καὶ σημειώσεις). Λοιπόν, ἐνῶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, ἐπεθύμουν νὰ δώσουν εἰς τὴν *διαθήκην καινὴν*, χαρακτῆρα ἱερόν, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀναγνώσουν εἰς τὰς Συναγωγὰς των, καὶ διὰ νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὰς Συναγωγὰς ἔπρεπε νὰ γραφῇ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Πράγματι ὁ Ἰουστίνος (Ἀπολογία I. 67) ἀναφέρει διὰ μετεγενεστέραν ἐποχὴν, ὅτι μαζί μὲ τὰ σχετικὰ κεφάλαια τῆς Π.Δ. ἐδιδάδετο καὶ μέρη τῆς Νέας. Καί εἰς τὴν «Τοσαφτά» Ἰαδαήμ Β' 13 ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῶν βιβλίων εἰς τὰ ὅποια ὀφείλεται ἱερὸς χαρακτήρας, λέγεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται μεταξύ αὐτῶν καὶ τὰ «Γκιλιονίμ καὶ Σιφρέ Ἀμινήμ» (βιβλία αἰρετικῶν). Τὰ τελευταῖα γενικῶς μεταφράζονται ὡς «βιβλία Χριστιανῶν». Εἴμεθα περὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου μ.Χ. αἰῶνος, κατὰ τὸν ὅποιον πολλοὶ Χριστιανοὶ ἔζων μαζί ἢ πλησίον τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν καὶ μετέδιδον εἰς τὰς οἰκογενεῖας τὰς ιδέας των διὰ μέσου βιβλίων γραμμένων εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Ἐάν δὲν ἦσαν γραμμένα εἰς τὴν ἱερὰν γλῶσσαν, δὲν θὰ εἶχον ἀνάγκην νὰ ἀρνηθοῦν εἰς αὐτὰ τὴν ἱερὰν ιδιότητα, ἀφοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα, (Μισνά Ἰαδαήμ Δ' 5) ἀναγνωρίζεται ἱερὰ ιδιότης μόνον εἰς τὰ βιβλία τὰ γραμμένα «μὲ ἑβραϊκά γράμματα εἰς περγαμνὴν καὶ μὲ μελάνην». Ἡ λέξις «Γκιλιονήμ», τὴν ὁποῖαν δὲν μετεφράσαμεν, δύναται νὰ σημαίνῃ: «Ἀποκαλύψεις» εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἤθελον νὰ δώσουν χαρακτῆρα αὐθεντικὸν ἂν καὶ καθαρῶς ἑβραϊκαί (καθὼς διὰ τὴν Ἀποκά-

Μία σελίδα τοῦ Ταλμούδ, ἔκδοσις τοῦ Daniel Bomberg, Βενετία 1520 - 23. Ὡς ἐνδείξις τῆς γλῶσσης τοῦ Ταλμούδ εἶναι ἡνα κράμα ἑβραϊκῆς καὶ ἀραμαϊκῆς.

Λυσιν Βαρούχ. πρβ. ἐν γένει Schurer III³ σελ. 187), κατὰ νεωτέρας ἐρεῦνας αὕτη ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὸ Κεφ. Δ' καὶ ἐξῆς, ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἰουδαϊκὸν ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον προσετέθησαν ἀργότερα χριστιανικά μέρη, πρβ. Holzmann, *Einleitung in das N.T.* 3 ἔκδ. σελ. 412). Εἶναι ἀληθές, ἐξ ἄλλου ὅτι ἕνας ἐκ τῶν νεωτέρων σοφῶν⁽²⁾ προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύῃ, τὴν ἀνω περικοπὴν ὡς ἀναφερομένην ὄχι εἰς χριστιανικά βιβλία ἀλλὰ εἰς βιβλία γνωστικῶν αἱρέσεων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι γνωστὰ ἔργα γνωστικὰ γραμμένα μόνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἡ Μισνά ὁμιλεῖ διὰ βιβλία γραμμένα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, ἡ ἰδέα του ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν μᾶς φαίνεται πιθανή.

Υπῆρχον, λοιπόν, «ἑβραϊκά» κείμενα τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ· ἀλλὰ ἐάν δὲν διειρηθῇ κανένα ἴχνος αὐτῶν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐκπληθίσῃ. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχανε βαθμυδὸν τὸν ἰουδαϊκὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ διειρηθῶν τὸν μόνον τὰ βιβλία τὰ γραμμένα εἰς τὴν παγκόσμιον γλῶσσαν τοῦ πνεύματος, Ὁ Πάπιος, ὁ πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, μνημονεύει ἀκόμη ἕνα ἑβραϊκὸν Ματθαῖον (ὄρα Holzmann Α'. σελ. 376) ἴσως πρόκειται περὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὅποιον, καθὼς ἐξηγήσαμεν, ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τοῦ Εὐαγγελίου μας. Ἀφ' ἑτέρου γνωρίζομεν ὅτι, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ Ἀγ. Ἱερόλαμος (πρόλογος ἐκ Σαμουήλ) ἐλάβανε γνώσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, ἐκ πρώτου βιβλίου τῶν Μακκαβαίων, ἐνῶ ἡμεῖς κατέχομεν μόνον τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν τὸ κατέταξαν μεταξύ τῶν κοινωτικῶν βιβλίων, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάθη τὸ ἑβραϊκὸν πρωτότυπον.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)